

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΓΛΩΣΣΑ & ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**«Ο Πολιτικός Κυνισμός στην Ελλάδα κατά τα Χρόνια των Μνημονίων
(2008 – 2019)»**

Σπουδάστρια: Βλαχάκη Αικατερίνη (ΑΜ: ΠΓ2020304)

Τριμελής Επιτροπή:

Λίβας Σωτήριος (επιβλέπων Καθηγητής), Καρράς Ιωάννης, Αναστασόπουλος

Διονύσιος

Αθήνα 2024

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Η Αικατερίνη Βλαχάκη, γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο «Ο Πολιτικός Κυνισμός στην Ελλάδα κατά τα Χρόνια των Μνημονίων (2008 – 2019)» αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή / και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Η ΔΗΛΟΥΣΑ

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΒΛΑΧΑΚΗ

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη	5-6
Εισαγωγή	7-11
Κεφάλαιο 1	
Από τον Κυνισμό της Αρχαίας Ελλάδας στον Πολιτικό Κυνισμό του 20 ^{ου} αιώνα	12-25
Ενότητα 1α	
Ο Κυνισμός της Αρχαίας Ελλάδας	12-17
Ενότητα 1β	
Ο Πολιτικός Κυνισμός του 20ου αιώνα	17-25
Κεφάλαιο 2	
Ορισμός της σύγχρονης έννοιας του Κυνισμού και του Πολιτικού Κυνισμού ως στάση, διάθεση και συμπεριφορά - Πως τα Μέσα βοήθησαν στην εξάπλωση του Πολιτικού Κυνισμού τον 21ο αιώνα	25-38
Ενότητα 2α	
Ορισμός της σύγχρονης έννοιας του Κυνισμού και του Πολιτικού Κυνισμού ως στάση, διάθεση και συμπεριφορά.....	25-30

Ενότητα 2β

Πως τα Μέσα βοήθησαν στην εξάπλωση του Πολιτικού Κυνισμού τον 21ο αιώνα	31-38
---	-------

Κεφάλαιο 3

Το Ιστορικό Πλαίσιο της οικονομικής κρίσης κατά τα Χρόνια των Μνημονίων (2008-2019)	39-45
---	-------

Κεφάλαιο 4

Η ενημέρωση στην Ελλάδα κατά τα Χρόνια των Μνημονίων (2008-2019)	46-59
--	-------

Κεφάλαιο 5

Έρευνα Κοινού: «Ο Πολιτικός Κυνισμός στην Ελλάδα κατά τα χρόνια των Μνημονίων (2008 – 2019)» - Συμπεράσματα.....	60-69
--	-------

Επίλογος – Συμπεράσματα	70-73
-------------------------------	-------

Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία	74-82
----------------------------------	-------

Παραρτήματα.....	83-122
------------------	--------

Λέξεις Κλειδιά:

Μνημόνια, Χρέος, Πολιτικός Κυνισμός, Ελληνικός & Ξένος Τύπος

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η καταγραφή της εμφάνισης ενός Πολιτικού Κυνισμού στην ελληνική κοινωνία κατά την διάρκεια της περιόδου των Μνημονίων στην Ελλάδα (2008-2019), περίοδο κατά την οποία η Ελλάδα αντιμετώπισε τη χειρότερη οικονομική και κατά συνέπεια πολιτική κρίση των τελευταίων 100 ετών. Το εγχείρημα επιχειρείται με την μελέτη επιστημονικών άρθρων αλλά και του ελληνικού και ξένου Τύπου της εποχής καθώς και με την διεξαγωγή ενός ερωτηματολογίου κοινού.

Η Ελλάδα βρέθηκε, σε καιρό ειρήνης, σε μία πρωτοφανή κατάσταση που απειλούσε την ίδια την ύπαρξη της και το μέλλον της. Όπως προκύπτει από την έρευνα μας, η απώλεια του εθνικού ελέγχου στην διακυβέρνηση της χώρας τροφοδότησε ένα ξέσπασμα πολιτικού κυνισμού σε επίπεδο πολιτικών προσώπων σε μία προσπάθεια να αποδοθούν πολιτικές ευθύνες. Αντίστοιχα, οι Ευρωπαίοι Πολιτικοί και ο ξένος Τύπος σπιλώνουν με δηλώσεις και δημοσιεύματα τους το ελληνικό κράτος. Οι Έλληνες πολίτες αποσύρουν την εμπιστοσύνη τους τόσο ως προς τους Έλληνες πολιτικούς όσο και προς τους Ευρωπαίους Πολιτικούς και τον ξένο Τύπο.

Έως σήμερα πολλά ερωτήματα εξακολουθούν να παραμένουν ανοικτά, ιδιαίτερα αυτά που αφορούν σε ποιο βαθμό τα χρόνια των Μνημονίων έχουν

προδιαγράψει τις σημερινές όσο και τις μακροπρόθεσμες εξελίξεις στην Ελλάδα στον 21ο αιώνα..

Abstract

The purpose of this thesis is to record the psychosocial changes of Greek society during the period of the Memoranda in Greece (2008-2019), a period in which Greece faced the worst economic and consequently political crisis of the last 100 years. The project is attempted by studying scientific articles as well as the Greek and foreign press of the time as well as by conducting a public questionnaire.

Greece found itself, in peacetime, in an unprecedented situation that threatened its very existence and its future.

As our research shows, the loss of national control over the governance of the country fueled an outbreak of political cynicism at the level of political figures in an attempt to ascribe political responsibilities. Accordingly, European Politicians and the foreign press tarnish the Greek state with their statements and publications. Greek citizens are withdrawing their trust both in Greek politicians and in European politicians and the foreign press.

To this day, many questions still remain open, especially those concerning to what extent the years of the Memoranda have prescribed the current and long-term developments in Greece in 21st century.

Εισαγωγή

Στην παρούσα διπλωματική εργασία θα προσπαθήσουμε να καταδείξουμε τον Πολιτικό Κυνισμό που αναδύθηκε στην Ελλάδα την περίοδο των Μνημονίων (2008 - 2019) και να αναλύσουμε, μέχρι του σημείου που μπορούμε να κατανοήσουμε, την ιστορική διαδρομή αλλά και τους πολυεπίπεδους συσχετισμούς του φαινομένου. Πιο συγκεκριμένα, η αρχική μας υπόθεση είναι ότι η δεινή θέση που βρέθηκε η χώρας μας κατά τα χρόνια των Μνημονίων (2008-2019) πυροδότησε την εμφάνιση τριών στάσεων κυνισμού:

Ο πρώτος παρατηρήθηκε στον πολιτικό κόσμο της χώρας και ήταν η έκφραση ενός παραληρήματος ειλικρίνειας για τις ευθύνες των πολιτικών γενεών στην διαμόρφωση του εθνικού πολιτικού αδιεξόδου. Ο δεύτερος είχε να κάνει με την ειρωνική, δηκτική στάση που κράτησε κατά την περίοδο αυτή ο Ευρωπαϊκός και ο Διεθνής Τύπος, παίρνοντας την μορφή ενός «Επιθετικού Κυνισμού» με στόχο την εικόνα της Ελλάδας. Η στάση αυτή τροφοδοτήθηκε από προκαταλήψεις και στερεότυπα σχετικά με την ταυτότητα του ελληνικού έθνους. Ο τρίτος αφορούσε έναν “Αμυντικό Κυνισμό” από την πλευρά των Ελλήνων πολιτών οι οποίοι συναισθηματικά και ιδεολογικά απομακρύνθηκαν περισσότερο από ποτέ από τους πατέρες-πολιτικούς τους. Σε αυτό τον κυνισμό μπόρεσαν να χωρέσουν όλη την οργή, την απογοήτευση και την πικρία που ένιωσαν για τα γεγονότα της περιόδου.

Πολύ σημαντική θέση κατά τα χρόνια που εξετάζουμε είχαν τα Ελληνικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, η ψηφιακή ειδησεογραφία και τα Μέσα Κοινωνικής

Δικτύωσης τόσο στην αποτύπωση του χρονικού και στην διαμόρφωση της στάσης του κοινού όσο και στη ώθηση των εξελίξεων.

Στο παραπάνω πλαίσιο, τα ερωτήματα που θέσαμε ήταν τα εξής:

- Υπάρχει σχετική αρθρογραφία και ειδησεογραφία που αναφέρεται στην αρχική μας υπόθεση (ότι δηλαδή τα γεγονότα της περιόδου που μελετάμε, πυροδότησαν μία έξαρση κυνικής στάσης και συμπεριφοράς ανάμεσα στους Έλληνες πολιτικούς και τον ελληνικό Τύπο);

-Υπάρχει καταγραφή αντίστοιχης στάσης από πολιτικούς και Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης της Ευρώπης ή και εκτός Ευρώπης;

-Πως επηρέασαν τα γεγονότα της περιόδου τους Έλληνες πολίτες και με ποιους τρόπους εκφράστηκε η κοινή γνώμη της εποχής;

Οι ερευνητικοί μέθοδοι που ακολουθήσαμε για να απαντήσουμε στους παραπάνω προβληματισμούς, ήταν:

α) Η Ποιοτική Έρευνα:

Συνδυαστικά στηριχτήκαμε 1) στην ιστορική έρευνα και ανάλυση της ιστορικής περιόδου μέσα από σχετική βιβλιογραφία για τον Κυνισμό και τον Πολιτικό Κυνισμό και 2) στις αναλύσεις ειδικών και του Τύπου για τα γεγονότα της εποχής.

β) Η ποσοτική έρευνα

Μέσω της διεξαγωγής ερωτηματολογίου προς το κοινό που σκοπό είχε να διερευνήσει 1) πως γίνεται αντιληπτή από τα άτομα η έννοια του κυνισμού 2) αν παρακολούθησε το κοινό την ελληνική και ξένη ειδησεογραφία για τα γεγονότα

της εποχής 3) ποια γνώμη σχημάτισε για την παρουσίαση της ειδησεογραφίας σε κάθε μία από της δύο παραπάνω περιπτώσεις 4) πως εξέλαβαν οι ίδιοι οι πολίτες σε πραγματικό, συναισθηματικό και ψυχολογικό επίπεδο τα ιστορικά γεγονότα 5) με ποια σειρά βαρύτητας τα κατέταξαν ως περισσότερο ή λιγότερο σημαντικά 6) σε ποιους (πολιτικοί, τεχνοκράτες, δημοσιογράφοι) επέρριψαν περισσότερες ευθύνες για τον διασυρμό της χώρας. Το ερωτηματολόγιο προωθήθηκε διαδικτυακά σε άτομα και των δύο φύλων, άνω της ηλικίας των 30 ετών, κατά το δίμηνο Νοέμβριου - Δεκέμβριου 2022. Απάντησαν 55 άτομα.

Σύνδεσμος ερωτηματολογίου:

https://docs.google.com/forms/d/1HWypGmLvbrASOhzPwK_HiELjwFkmNCBYktWmtbdqyU/edit#responses

Στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρείται μία ιστορική αναδρομή της γέννησης του φαινομένου στην αρχαία Ελλάδα τα χρόνια του απογείου του Κλασικού Ελληνικού Πολιτισμού. Ο κλασσικός Αρχαίος Ελληνικός Κυνισμός είχε στόχο να αμφισβητήσει τις βάσεις του ιδεολογικού οικοδομήματος της εποχής και να αποκαλύψει τον λάθος δρόμο που είχε πάρει η ιστορία. Συνδέθηκε σαν έννοια με το ελεύθερο πνεύμα, την ανεξάρτητη σκέψη και την αιχμηρή κριτική και της εξέλιξης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο στο ά μέρος, δίνεται εν συντομία το ιστορικό πλαίσιο των γεγονότων της περιόδου των Μνημονίων στην Ελλάδα (2008-2019). Η συμπερίληψη του συγκεκριμένου κεφαλαίου κρίθηκε απαραίτητη λόγω των πολυάριθμων σημαντικών γεγονότων που συνέβησαν σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα και της ανάγκης να συνδεθούν αυτά με την σύγχρονη διαδρομή της

Ελλάδας και την θέση της κυρίως ως χώρα μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου ο αναγνώστης της διπλωματικής εργασίας να διαθέτει το γνωσιακό υπόβαθρο και να μπορεί να παρακολουθήσει το αφήγημα της διπλωματικής εργασίας. Στο β' μέρος, παρουσιάζεται η έρευνα κοινού μέσω ερωτηματολογίου που διεξήχθη στο πλαίσιο της διπλωματικής

Στο τρίτο κεφάλαιο, σε αντιπαραβολή με τον ορισμό του Κυνισμού στην Αρχαία Ελλάδα, δίνεται ο ορισμός της σύγχρονης έννοιας του Κυνισμού που συνδέεται άμεσα με τον Πολιτικό Κυνισμό ως στάση, διάθεση και συμπεριφορά των πολιτών.

Στο τέταρτο κεφάλαιο δίνεται η ιστορική εξέλιξη της έννοιας του Κυνισμού κατά την διάρκεια του 2^{ου} Παγκόσμιου Πολέμου και την επακόλουθη περίοδο του Ψυχρού Πολέμου. Εξηγείται πως το κοινό υιοθέτησε τον κυνισμό ως στάση ζωής, ως μηχανισμός άμυνας και επιβίωσης. Οι άνθρωποι φαίνεται να ταμπουρώθηκαν πίσω από τον Κυνισμό λόγω της εκτεταμένης φυσικής, ψυχολογικής και συναισθηματικής βίας και έντασης στην οποία είχαν υποστεί. Ο μόνος τρόπος για να επιβιώσει ο πολίτης μέσα στο ασφυκτικό περιβάλλον της περιόδου εκείνης, ήταν να αποκηρύξει την πολιτική («Πολιτικός Κυνισμός») ως διαδικασία η οποία των αφορούσε άμεσα.

Στο πέμπτο κεφάλαιο εξηγείται με ποιο τρόπο τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης βοήθησαν στην εξάπλωση του Κυνισμού τον 21ο αιώνα. Το κύριο μοτο του σύγχρονου Τύπου, *«καμία είδηση δεν κρατάει για πάντα!»*, παρέδωσε το άλλοτε κοινωνικό λειτούργημα της δημοσιογραφίας στην λογική του marketing. Στην

εποχή της Μαζικής Επικοινωνίας καμία είδηση, κανένα άρθρο δεν θα έχει ποτέ ξανά την ευκαιρία να αλλάξει τον κόσμο.

Στο έκτο κεφάλαιο γίνεται μία αναφορά σε μελέτες, εκθέσεις, άρθρα και γνώμες δημόσιων προσώπων ή φορέων που επίσης αναφέρονται στον Πολιτικό Κυνισμό στην Ελλάδα κατά τα Χρόνια των Μνημονίων (2008-2019). Παράλληλα, επιχειρείται μία αντιπροσωπευτική καταγραφή δειγμάτων κυνισμού από Έλληνες και αλλοδαπούς πολιτικούς αλλά και από τον Διεθνή Τύπο.

Στο έβδομο κεφάλαιο δίνεται ο επίλογος και τα συμπεράσματα της διπλωματικής εργασίας.

Κεφάλαιο 1

Από τον Κυνισμό της Αρχαίας Ελλάδας στον Πολιτικό Κυνισμό του 20^{ου} αιώνα

Ενότητα 1α

Ο Κυνισμός στην Αρχαία Ελλάδα

Ο Κυνισμός εμφανίστηκε στην Ελλάδα, τον 4^ο αι. π.χ. στην Αθήνα, την ώρα που η Κλασική Ελληνική Φιλοσοφία μεσουρανούσε στον τότε γνωστό κόσμο. Την ίδια στιγμή του απογείου, η αρχαία ελληνική σκέψη φαίνεται να αντιλαμβάνεται τις αντιφάσεις που προκύπτουν ανάμεσα στην υψηλή διανόηση και την ωμή πραγματικότητα της εποχής: Η Αθηναϊκή Δημοκρατία αναφερόταν μόνο στους γνήσιους Αθηναίους άντρες, δεν αφορούσε μέτοικους, γυναίκες και δούλους. Η αρχαία ελληνική φιλοσοφία άφηνε αναπάντητα πολλά ερωτήματα σχετικά με την ταυτότητα και το προφίλ της, ιδιαίτερα σε ότι αφορούσε την τιμιότητα, το ήθος και τον ρεαλισμό που διέθετε.

Έκφραση της παραπάνω διαπίστωσης φαίνεται να ήταν ο Κυνισμός ο οποίος αμφισβήτησε το υπάρχον ιδεολογικό οικοδόμημα από μέσα, επιθυμώντας μία κατά μέτωπο επίθεση στην υποκρισία του συστήματος. Το χαρακτηριστικό του δόγματος αυτού ήταν η επιλογή των εμπνευστών του να επιχειρήσει να καταρρίψει τις αρχές κάθε φιλοσοφικού ρεύματος της εποχής, ξεχωριστά αλλά και στο σύνολο τους, με τρόπο προκλητικό, απαράδεκτο, ανάρμοστο και

κακόγουστο σε κάθε επίπεδο πολιτικής πρακτικής και κοινωνικής παρουσίας. Το κάλεσμα των Κυνικών ήταν αιχμηρό, πύρινο, πικρόχολο, ωμό, υβριστικό κάποιες φορές πνευματώδες, πικάντικο, σατιρικό. Δεν ενδιέφερε τους Κυνικούς να γίνουν αρεστοί και ευχάριστοι στους συντοπίτες τους. Σκοπός τους ήταν να τους αφυπνίσουν. Θα έλεγε μάλιστα κανείς ότι επεδίωκαν ως ένα βαθμό τον διωγμό και την αποστροφή του κόσμου ως έμπρακτη δικαίωση των θέσεων τους. Οι ίδιοι οι Κυνικοί εξάλλου σόκαραν με την παρουσία τους: ρακένδυτοι, ζητιάνοι και θρασεείς, απέτρεπαν στον οποιοδήποτε ακόμα και να τους πλησιάσει πόσον μάλλον να τους ακούσει να μιλούν για πολιτική φιλοσοφία! Ωστόσο εκείνοι επέμεναν απρόσκλητοι να μιλούν για την ανάγκη επιστροφής του ανθρώπου στην φύση και να καταδικάζουν την κοινωνία την Αθήνας για απληστία (Σκουτερόπουλος, 1998).

Ο όρος Κυνισμός προέρχεται από την λέξη «Κύων» (=σκύλος) και ο όρος είναι αντιπροσωπευτικός για τους παρακάτω λόγους:

1. Οι Κυνικοί ζούσαν συχνά άστεγοι σαν τα αδέσποτα σκυλιά στους δρόμους.
2. Συμπεριφέρονταν συχνά στους συμπολίτες τους σαν ενοχλητικά σκυλιά που φοβίζουν, καταδιώκουν και ενίοτε δαγκώνουν τους περαστικούς.
3. Τα σκυλιά είναι γνωστοί για την διαίσθηση τους τόσο στο να ξεχωρίζουν ένα καλό από ένα κακό άνθρωπο όσο και για την αγάπη και την πίστη που δείχνουν στον άνθρωπο (Dudley, 1937).

Ο Κυνισμός δεν ήταν μία ακόμα σχολή ή ιδεολογία. Αποτελούσε περισσότερο

μία αντίδραση, μια ανταρσία, ένα «Αντί» στο σύστημα αξιών της εποχής που στηριζόταν από τις ιδεολογίες και αντίστροφα. Το κίνημα του Κυνισμού λειτούργησε σαν μία «μπουνιά» στο οικοδόμημα των πολιτικών ιδεολογιών της εποχής: Οι Προσωκρατικοί, οι Τραγικοί Ποιητές, ο Πλάτωνας και ο Αριστοτέλης είχαν δομήσει ήδη την «Ελίτ της Φιλοσοφίας της Κλασσικής Αρχαιότητας» καταλαμβάνοντας τις υψηλότερες θέσεις στο βάθρο. Ο Κυνισμός αντιστρατεύτηκε κατά όλων των βασικών αρχών της φιλοσοφίας δηλαδή περί της «*αρετής*», της «*αυτάρκειας*» και της «*ευδαιμονίας*». Οι Κυνικοί «*κατηγορήθηκαν ότι αποστρέφονταν τον πολιτισμό της εποχής τους, αλλά εκείνοι στην πραγματικότητα αποστρέφονταν κυρίως τις παρενέργειές του*». (www.ekivolos.gr, 2011)

Οι Κυνικοί κήρυτταν ότι ο άνθρωπος είναι από τη φύση του εφοδιασμένος με όλα όσα χρειάζεται και δεν έχει ανάγκη από περιττά πράγματα. Ο ίδιος - ή καλύτερα άλλοι αντί για τον ίδιο - σε μια διαδικασία

“Top-Down Process” (Rauss & Pourtois, 2013) δημιουργεί για τον εαυτό του πλήθος τεχνητές ανάγκες και επιθυμίες, που τελικά τον υποδουλώνουν. Πίστευαν ότι τα πάθη είχαν κυριεύσει και αλλοιώσει τον άνθρωπο και ότι μοναδικός δρόμος στον εξαγνισμό του ήταν η ασκητική ζωή, η αποστροφή στην ματαιοδοξία, στην φήμη και τα πλούτη. Ο άνθρωπος έπρεπε να ξαναμάθει να ζει κοντά στην φύση, λιτά και σεμνά, για να μπορέσει να ελευθερώσει το πνεύμα του και να ζήσει ειρηνικά με τον εαυτό του και τους άλλους. Ενάρετη ζωή, σήμαινε νίκη του ανθρώπου πάνω στις επιθυμίες του (Navia, 2005).

Οι Κυνικοί, επέλεγαν για τους ίδιους να είναι απεξαρτημένοι από τα υλικά αγαθά περιορίζοντας στο ελάχιστο τις ανάγκες τους, συνεχώς ασκούμενοι να υπομένουν κάθε στέρηση και κάθε πόνο. Θεωρούσαν τις απολαύσεις, ιδιαίτερα την ηδονή, μέγιστα κακά και επέτρεπαν στον εαυτό τους την ικανοποίηση μόνο των απόλυτα φυσικών αναγκών τους. Ωστόσο, πίστευαν ότι καμία φυσική, σωματική ανάγκη δεν μπορεί να θεωρηθεί ανήθικη αφού η φύση τις δημιουργεί όλες (οι ίδιοι δεν δίσταζαν να προβαίνουν ανενόχλητοι σε δημόσια ούρηση, ερωτική επαφή ή αυτό-ικανοποίηση)..

Κάτι ακόμα για τους Κυνικούς: Είχαν αποκηρύξει την οργανωμένη θρησκεία της εποχής καθώς θεωρούσαν ότι οι θρησκευτικές τελετουργίες είχαν επινοηθεί για να ψυχαγωγούν το λαό. Ωστόσο, δεν ήταν άθεοι. Ανάλογη στάση τηρούσαν και για τα Ολυμπιακά Ιδεώδη αφού πίστευαν για την άσκηση ότι είναι απαραίτητη για την υγεία και την ισορροπία του σώματος του πνεύματος και της ψυχής, απαραίτητη για να επιτευχθεί η νίκη στον αγώνα ή στην μάχη. Οι Κυνικοί δεν ήταν ούτε ιδιαίτερα φιλοπάτριδες, εφόσον θεωρούσαν τους εαυτούς τους απόστολους του κόσμου και όχι πολίτες ενός έθνους ή μίας πόλης ειδικότερα.

Οι Κυνικοί ήταν μία από τις μακροβιότερες Φιλοσοφικές Σχολές στην αρχαιότητα. Ιδρυτής της κυνικής φιλοσοφίας θεωρείται ο Αντισθένης (445-365 π.Χ.), όμως η θρυλική μορφή που ταυτίστηκε όσο κανείς με την δηκτική και επικριτική πλευρά της φιλοσοφικής αυτής στάσης είναι ο Διογένης από τη Σινώπη (412-323 π.Χ.). Ακολούθησαν ο Ζήνωνας, ο Κράτης ο Θηβαίος, η Ιππαρχία, ο Μητροκλής, ο

Μένιππος, ο Ονησίκριτος, ο Μενέδημος, ο Αναξιμένης, ο Λαμψακηνός, ο Φίλισκος ο Αιγινίτης, ο Βίων ο Βορυσθενίτης, ο Τέλης, ο Κερκίδας ο Μεγαλοπολίτης, ο Μελέαγρος, ο Δίων ο Χρυσόστομος, ο Ρωμαίος αυτοκράτορας Ιουλιανός (361-363 μ.Χ.) (Δανοπούλου, 2013).

Η Κυνική Σχολή δεν περιορίστηκε στο πλαίσιο μίας τυπικής φιλοσοφικής διδασκαλίας, αλλά έλαβε τις διαστάσεις μίας ευρέως διαδεδομένης κοινωνικής ιδεολογίας που υπήρξε αρκετά δημοφιλής στα αρχαία ελληνικό κόσμο. Θεωρείται εξάλλου βέβαιο ότι επηρέασε την σκέψη και το κήρυγμα των πρώτων χριστιανών στην λεκάνη της Μεσογείου (Downing, 1992), οι οποίοι έθεσαν την κυνική αυτάρκεια, την λιτότητα και την αρετή ως βάσεις της νέας θρησκείας της Γαλιλαίας και στην διαμόρφωση του μετέπειτα χριστιανικού ασκητισμού (Βελάνης, 2008). Κυνισμός ωστόσο, στα Ρωμαϊκά χρόνια δεν κατάφερε να λειτουργήσει ως ιδεολογικό σχήμα, γεγονός που εξηγεί γιατί επιβίωσαν τόσα λίγα κυνικά κείμενα.

Την ίδια εποχή που παρουσιάζεται στην λεκάνη της Μεσογείου ο Κυνισμός, στην άλλη άκρη της γης, στην Κίνα, εμφανίζεται ο Ταοϊσμός, μία ιδεολογική σχολή που επίσης πρέσβευε ότι ο άνθρωπος πρέπει να ζει σε αρμονία με την φύση. Η βασική τους ωστόσο διαφορά είναι ότι ο Κυνισμός προέτρεπε σε δράση κατά του κατεστημένου ενώ ο Ταοϊσμός καλλιέργησε μία παθητική, μοιρολατρική στάση απέναντι στην ροή της ιστορίας την οποία θεωρούσε αναπόφευκτη.

Ο Άγγλος στοχαστής, Christopher Henry Dawson (1889 – 1970) στο πολύ σημαντικό του άρθρο *“The Left-Right Fallacy”* 2014, αναλύοντας τον Κυνισμό της αρχαιότητας είπε ότι, «*λειτουργούσε ως «αντίβαρο» στα φιλοσοφικά και θρησκευτικά δόγματα της εποχής που πρόσφεραν δικαιολογίες για τις κοινωνικές ιεραρχίες της αρχαίας Ρώμης, όπως ακριβώς ο Ταοϊσμός λειτουργούσε ως αντίβαρο στον Κομφουκιανισμό στην Κίνα*».

Το εντυπωσιακό με το κίνημα του Κυνισμού είναι ότι ήταν παρόν για περισσότερο από 800 χρόνια στον ευρύτερο ελληνορωμαϊκό κόσμο επηρεάζοντας και όλες τις μετέπειτα κοσμοθεωρίες. Φαίνεται να εξαφανίζεται σαν έννοια γύρω στον 5^ο αιώνα μ.Χ. για να κάνει ξανά την εμφάνιση του τον 18^ο αιώνα.

Ενότητα 1β

Ο Πολιτικός Κυνισμός του 20ου αιώνα

Τα πρώτα σπέρματα του Πολιτικού Κυνισμού εντοπίζονται την εποχή του Διαφωτισμού, όταν η μελέτη των αρχαίων ελληνικών κειμένων επανήλθε στην επικαιρότητα και έγινε το όπλο στα χέρια του λαού για να αποτινάξει τον δεσποτισμό των φεουδαρχών.

Ο 6^{ος} π.χ. αιώνας στην αρχαία Ελλάδα και ο 18^{ος} μ.Χ. αιώνας στην Γαλλία είχαν μερικά κοινά χαρακτηριστικά: Την ρήξη με το παρελθόν, η οποία εκδηλώθηκε μέσα από μια ελεύθερη ορθολογική σκέψη, την απόρριψη κάθε αυθεντίας καθώς και την ανάδυση της ατομικής αυτονομίας (Το ΒΗΜΑ, 2008).

Μεταξύ των σύγχρονων Κυνικών που χρησιμοποίησαν τα ίδια εργαλεία με τους Αρχαίους Κυνικούς φιλοσόφους, υπήρξαν οι Juvenal, Rabelais, Swift, Voltaire and Mark Twain. Και αυτοί προσπάθησαν να καυτηριάσουν τις διαχρονικές αποτυχίες του ανθρώπινου πολιτισμού χρησιμοποιώντας: πικρή ειρωνεία, αιχμηρό σαρκασμό, και εύθυμη γελοιοποίηση (Σεφέρου, 2007).

Οι περισσότεροι πάντως στοχαστές υπογραμμίζουν την σημασία που έπαιξε στην επανεμφάνιση του ρεύματος του Κυνισμού, η διάψευση του σύγχρονου καπιταλιστικού ονείρου για ευτυχία μέσω της κοινωνικής ανόδου. Διάψευση που εξακολουθεί να αφορά ολοένα και μεγαλύτερο ποσοστό πολιτών σε κάθε κοινωνία Δυτικού Τύπου.

Ο σύγχρονος Πολιτικός Κυνισμός ιστορικά έχει συνδεθεί με την φρίκη του Β Παγκόσμιου Πολέμου (ΒΠΠ). Ποτέ άλλοτε η ανθρωπότητα δεν βίωσε τόσο μίσος, ωμότητα και παράνοια σε τέτοια κλίμακα και σφοδρότητα όσο στα 12 χρόνια αυτού του πολέμου. Ο ασύλληπτος αριθμός των 75 εκατομμυρίων νεκρών (το 3% του τότε παγκόσμιου πληθυσμού: στρατιώτες, αιχμάλωτοι, άμαχος πληθυσμός, παράπλευρες απώλειες) ήταν αρκετός από μόνος του για να εκμηδενίσει την αξία της ζωής του ανθρώπου κατά εκείνη την περίοδο (Casualties of World War II, History of Western Civilization II)..

Μετά την νίκη των Συμμαχικών Δυνάμεων κατά του Άξονα, ο κόσμος στηριζόμενος στα λόγια της τριανδρίας των νικητών κρατών Winston Churchill (UK), Joseph Stalin (USSR) και Franklin Delano Roosevelt (USA) αναθάρρησε

και θεώρησε εφικτή και πραγματοποιήσιμη την ανατολή μιας καλύτερης ημέρας για όλο τον κόσμο όπου η ειρήνη, η ασφάλεια και η ευημερία θα βασίλευε.

Η πραγματικότητα του «*Ψυχρού Πολέμου*» ήρθε γρήγορα να διαψεύσει τις προσδοκίες και τα όνειρα του κόσμου. Αντί της ειρήνης καλλιεργήθηκε η ανασφάλεια, η εχθρικότητα και η πόλωση μέσω της προπαγάνδας, της διπλωματίας και της κατασκευής των ειδήσεων από τις δύο υπερδυνάμεις: ΕΣΣΔ (Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών) - ΗΠΑ (Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής).

Κατά την διάρκεια των 44 ετών (1947-1991) που διήρκησε, ο «*Ψυχρός πόλεμος*» διαπότισε κάθε ιδεολογική, πολιτική, κοινωνική, καλλιτεχνική, οικονομική δραστηριότητα των δύο ομοσπονδιών δηλητηριάζοντας κάθε αυθεντικό ανθρώπινο συναίσθημα ή σχέση, κάθε προοπτική ελευθερίας του λόγου ή έκφρασης του, κάθε προσπάθειας αυτοπροσδιορισμού ή αυτοδιάθεσης καταστρατηγώντας μία προς μία όλες τις ελευθερίες που είχαν κατακτηθεί λίγους αιώνες πριν με την Γαλλική Επανάσταση (Donham, 2019).

Με την πάροδο του χρόνου ο Τύπος, η δικαιοσύνη, οι εκδόσεις, ακόμα και η Έβδομη Τέχνη στην Αμερική αποκάλυψαν πολλά σκάνδαλα και ατασθαλίες της Αμερικανικής κυβέρνησης για τον τρόπο που αντιμετώπιζε τους κομμουνιστές, την παράνομη παρακολούθηση ελεύθερων πολιτών καθώς και το στήσιμο του κατηγορητηρίου των ατόμων που είχε κατά καιρούς στο στόχαστρο. Αντίστοιχα στην Σοβιετική Ένωση, πριν αλλά και μετά την διάλυση της, αποκαλύπτονταν συνεχώς, κατά συρροή παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων,

περιπτώσεις βασανιστηρίων και συστηματικής εξορίας στους απείθαρχους στην ιδεολογία του Κόμματος, κραιπάλη πλούτου και οργίων μεταξύ των υψηλόβαθμων αξιωματικών του κόμματος (www.rogerebert.com, 2017).

Κάθε ελπίδα για ένα καλύτερο μεταπολεμικό κόσμο είχε χαθεί, αφού και σε αυτό τον νέο κόσμο η ανθρώπινη ζωή και η αξιοπρέπεια σήμαινε πολύ λίγα. Σε αυτό το γεωπολιτικό παιχνίδι γιγάντιων διαστάσεων, η υπερίσχυση του γοήτρου μίας από τις δύο υπερδυνάμεις, σκίαζε τους πάντες και τα πάντα.

Η εμπιστοσύνη του κόσμου στους πολιτικούς και την πολιτική είχε δοκιμαστεί ήδη για πάνω από 70 χρόνια (Β Παγκόσμιος Πόλεμος (1939) – Ψυχρός Πόλεμος (1947) - Κατάρρευση της ΕΣΣΔ (1991). Το κοινό απογοητευμένο, λαβωμένο άρχισε να απομακρύνεται από τον πολιτικό στίβο, όπως κάποιος που θέλει να προφυλαχθεί από κάτι ιδιαίτερα τοξικό. Προτίμησε να απέχει επί της ουσίας από κάθε πολιτική δραστηριότητα, διατηρώντας ίσως μόνο κάποια τυπική ή σε κάποιες άλλες περιπτώσεις κάποια συνταγματική υποχρέωση (όπως η συμμετοχή στην εκλογική διαδικασία στην περίπτωση της Ελλάδας). Το πολιτικό κοινό αντικαταστάθηκε βαθμιαία από τους «ψηφοφόρους», ένα πολύ μικρότερο εννοιολογικό υποσύνολο από την αρχική έννοια της «πόλις». Οι ενεργοί, συμμετοχικοί πολίτες μετασχηματίστηκαν σε ένα σώμα παθητικών ή και απαθών εκλεκτόρων το οποίο δεν οδηγούσε αλλά άφηνε να οδηγηθεί από τα πολιτικά πράγματα. Οι σύγχρονοι πολίτες μετά από αυτή την χρονική στιγμή αντιμετωπίζονταν στο εφεξής περισσότερο σαν καταναλωτές παρά σαν μέλη μιας ισοκρατίας, ρυθμιστές του πολιτεύματος. Και η Συνταγματική Δημοκρατία υπερ-προβλήθηκε, ως όρος ανώτερος και απόλυτος της μεταπολεμικής εποχής,

τόσο ώστε τελικά κάλυψε όλα τα στρεβλά και τα κακά του νέου πολιτικού συστήματος, αδιαμαρτύρητα και σιωπηρά.

Μετά τους τίτλους-τέλους του «*Ψυχρού Πολέμου*», είχε έρθει η ώρα του πολίτη-ατόμου. Ο καθένας κοιτούσε πια πως θα περάσει καλά στην ζωή του με όποιο τρόπο μπορούσε. Δεν τον ενδιέφεραν οι κοινωνικοί αγώνες, τα κόμματα, οι αρχηγοί, οι ιδεολογίες, οι σημαίες και τα συνθήματα. Και το σημαντικότερο -ίσως και ντροπιαστικότερο – όλων είναι ότι δεν τον ενδιέφερε ούτε καν τι παρακαταθήκη θα άφηνε στις επόμενες γενιές. Διαισθανόμενος προδομένος από όλους και όλα, ο μέσος πολίτης, βρήκε παρηγοριά στον υπερκαταναλωτισμό, στην αλόγιστη χρήση των φυσικών πόρων, στις ευκολοχώνευτες ιδεολογίες - δικαιολογίες τύπου “*Woodstock*” (εμπορικό ορόσημο της γενιάς της αντι-κουλτούρας), «*Live the American Dream!*” (slogan-ύμνος στο καπιταλιστικό σύστημα) «*God saves America!*” (slogan-στάχτη στα μάτια, για τους υποκριτές αιμοσταγείς Αμερικάνους που στο όνομα του θεού επενέβαιναν στρατιωτικά μέσω του NATO όπου επίτασσε κάθε φορά το εθνικό τους συμφέρον) ή σε δημοφιλήs ανθρωπιστικές πρακτικές με ονοματεπώνυμο, τύπου «*Unisef*» (που του εξασφάλιζαν μία επαρκή από-ενοχοποίηση ότι ο ίδιος κάνει κάτι ωφέλιμο και για τον υπόλοιπο κόσμο αγοράζοντας χριστουγεννιάτικες κάρτες). Τίποτα από τα παραπάνω δεν θα μπορούσε να γίνει με την ταχύτητα, την ένταση και την καθολικότητα που έγιναν χωρίς την τηλεόραση που έγινε η καινούργια και μοναδική ερωμένη του μεταπολεμικού πολίτη.

Ο σύγχρονος Κυνικός πολίτης, αναγνωρίζει ότι είναι αναλώσιμος από το Σύστημα, ότι η στάση του, η δράση του, η γνώμη του, ελάχιστα έως καθόλου προσμετράτε. Οι εθνικές πολιτικές είναι μέρος ενός ευρύτερου σχεδιασμού διεθνών πολιτικών που επιβάλλονται από πάνω προς τα κάτω με ελαχιστοποιημένη την περίπτωση για ανάδραση ή αλληλόδραση. Η υποψία ότι η εξουσία κρύβει τα πραγματικά της κίνητρα και ότι η πολιτική είναι το βασίλειο των ειδικών συμφερόντων και των ομάδων πίεσης, δεν συνιστά από μόνη της κυνισμό. Ο πραγματικός κυνισμός δεν αρκείται σε μια καυστική περιγραφή των παρασκηνίων της εξουσίας. Είναι ένας προσανατολισμός: ο κυνικός μας συμβουλεύει είτε να παραιτηθούμε από την πολιτική δράση είτε να συνθηκολογήσουμε με την διαφθορά, διεκδικώντας ένα μερίδιο από τα άνομα κέρδη της. Μέσος δρόμος δεν υπάρχει...

Ο μέσος κυνικός πολίτης, δεν τολμά να διακινδυνέψει πολλά, έχει κρατήσει για τον ίδιο πολύ λίγα πράγματα, ότι τον ενδιαφέρει εντελώς προσωπικά: ιδιωτική ζωή, καταναλωτικές συνήθειες, ελεύθερος χρόνος, αναψυχή και ταξίδια. Ούτε καν χώρος για μεγάλες φιλοδοξίες, ιδεολογίες, οράματα.

Κανείς από τους πολιτικούς και τους διευθύνοντες την υφήλιο δεν δικαιούται να τον κατηγορεί για αυτή την απομάκρυνση του επιχειρώντας μετατόπιση ευθυνών, αφού ήταν εκείνοι οι ίδιοι που του υπέδειξαν την πόρτα της εξόδου από το Σύστημα.

Σύμφωνα με την επιστήμη της ψυχολογίας ο σημερινός κυνικός άνθρωπος, είναι

απογοητευμένος από την ζωή και τους ανθρώπους, λόγω δυσάρεστων προσωπικών γεγονότων ή σημαντικών πολιτικών - οικονομικών εθνικών και διεθνών συγκυριών που άφησαν το στίγμα τους επάνω του. Ο κυνικός είναι έναν παθητικό και άβουλο. Δεν βλέπει την ζωή με αισιοδοξία και αναζητάει συνεχώς να αποδείξει, με ωμό και δεικτικό τρόπο, την ματαιοδοξία, το εγώ, το συμφέρον και το κέρδος πίσω από τα πράγματα. Χαίρεται να πληγώνει με την καυστική γλώσσα και τον μισανθρωπισμό του τους γύρω του. Δεν έχει προσωπικές φιλοδοξίες πέρα από το ότι ελπίζει να μην ασχολείται κανείς μαζί του: *«Ο αυθεντικός κυνικός δεν επιδιώκει να γίνει κοινωνικός, πολιτικός ή θρησκευτικός ηγέτης, αλλά ούτε θα γίνει ποτέ οπαδός κανενός»* (Μαρία Σεφέρου, 2007).

Η εμφάνιση παθητικής συμπεριφοράς ή «μαθημένης αβοηθησίας» είναι χαρακτηριστική στο κυνικό άτομο: *«Όταν οι ζωντανοί οργανισμοί αποτυγχάνουν συστηματικά να ελέγξουν τι τους συμβαίνει, εξελίσσονται σταδιακά σε παθητικούς και δυσπροσάρμοστους και παραιτούνται από οποιαδήποτε προσπάθεια επιβίωσης. Ονόμασε (ο Seligman) δε αυτή την κατάσταση, επίκτητη αίσθηση αδυναμίας ή «μαθημένη αβοηθησία»* (Μπετίνα Ντάβου & Γρηγόρης Αρμενάκης, 2000). Η αβοηθησία, σύμφωνα με τους Ντάβου και Αρμενάκη, αναπτύσσεται μέσω τριών (3) συνθηκών:

- (α) ένα περιβάλλον στο οποίο τα γεγονότα είναι πραγματικά εκτός ελέγχου.
- (β) μια αντίδραση παραίτησης απέναντι σε δυσάρεστα γεγονότα.
- (γ) την εκτίμηση ότι καμία εκούσια δράση δεν μπορεί να αναστείλει το γεγονός.

Οι ίδιοι υπογραμμίζουν ότι η εκτεταμένη αβοηθησία ευνοείται από τα ΜΜΕ:

«Η εκτεταμένη αβοηθησία ... ευνοείται από τα ΜΜΕ, μέσω της παγκόσμιας παρακολούθησης, της έμφασης στις αρνητικές ειδήσεις και της υπερδραματοποίησης που καταλήγει να δημιουργεί φόβους για γεγονότα, υπερβολικά δυσανάλογους με τις πιθανότητες που έχει ο πολίτης να τα υποστεί, παρουσιάζοντας κατά τον Λανς Μπένετ την εικόνα ενός κόσμου «...όπου κυριαρχεί μια έμμονη φοβία για το έγκλημα, τα οικονομικά προβλήματα, τη βία και την τρομοκρατία».

Τίθεται ωστόσο το ερώτημα:

Πως περάσαμε από τον Κυνισμό στον κυνισμό; Ο Πολιτικός Κυνισμός ήταν μία φυσική εξέλιξη των ιδεολογιών ή σχεδιάστηκε σταδιακά από τους πολιτικούς πρωταγωνιστές της υφηλίου; Πρόκυψε αρχικά αλλά «αξιοποιήθηκε» στην συνέχεια; Αν ο Πολιτικός Κυνισμός είναι το τέρμα στην διαδρομή της πολιτικής ζωής του ανθρώπου, υπάρχει επόμενο στάδιο (Berman, 1997);

Η καχυποψία και η συνωμοσιολογία δικαιολογείται αν αναλογιστεί κανείς την ευρυχωρία μέσα στην οποία σήμερα οι κυβερνώντες σε όλο τον κόσμο και ιδιαίτερα αυτοί που απαρτίζουν τις περίφημες ομάδες δύναμης G7 και G20 «παίζουν μπάλα μόνοι τους». Δεν υπάρχει το κοινό για να λογοδοτήσουν, οι ελεγκτικοί μηχανισμοί ούτε καν οι δημοσιογράφοι για να ασχοληθούν μαζί τους (Έρευνα Gess, 2016).

Κεφάλαιο 2

Ορισμός της σύγχρονης έννοιας του Κυνισμού και του Πολιτικού Κυνισμού ως στάση, διάθεση και συμπεριφορά - Πως τα Μέσα βοήθησαν στην εξάπλωση του Πολιτικού Κυνισμού στον 21ο αιώνα

Ενότητα 2^α

Ορισμός της σύγχρονης έννοιας του Κυνισμού και του Πολιτικού Κυνισμού ως στάση, διάθεση και συμπεριφορά

Πριν προχωρήσουμε στην ανάπτυξη του κυρίου θέματος, δηλαδή στο πως εμφανίστηκε «Ο Πολιτικός Κυνισμός στην Ελλάδα τα χρόνια των Μνημονίων 2008-2019», θα πρέπει να περιγράψουμε τι εννοούμε όταν αναφερόμαστε στους όρους του Κυνισμού και του Πολιτικού Κυνισμού στην σύγχρονη εποχή.

A. Ο Κυνισμός στην σύγχρονη εποχή έχει, κατά πολύ, μία απομακρυσμένη σχέση από την έννοια που είχε στον αρχαίο ελληνικό κόσμο:

«Κυνικός, με την καλή έννοια του όρου, δηλαδή με την έννοια που απέδιδαν στη λέξη οι Κυνικοί φιλόσοφοι, είναι ο δυσαρεστημένος ιδεαλιστής, το ελεύθερο πνεύμα που ονειρεύεται να ανατρέψει την παράλογη κοινωνική συμβατικότητα, ο αθεράπευτα ασυμβίβαστος με το ψέμα, την υποκρισία και τη μωρία, ο σκεπτικιστής, ο ευφυής ισχυρογνώμων, ο μυστικός αισθηματίας που επιθυμεί διακαώς μια απλούστερη, πιο ήρεμη κι ευτυχισμένη ζωή» (Σεφέρου, 2007).

Αντίθετα, σήμερα ψάχνοντας την έννοια του όρου σε δικτυακά λεξικά συναντάει κανείς τους παρακάτω ορισμούς:

1. Στον ιστότοπο [ΠΥΛΗ για την Ελληνική Γλώσσα](#), κυνικό ορίζεται το άτομο που «χαρακτηρίζεται από παντελή έλλειψη συναισθηματικής ή ηθικής ευαισθησίας, που εκδηλώνει τις σκέψεις, τα συναισθήματα ή τις προθέσεις του χωρίς καμία προσπάθεια μετριασμού της δυσαρέσκειας που μπορεί να προκαλέσει, με πλήρη περιφρόνηση και αδιαφορία προς τους κοινά αποδεκτούς κανόνες ευπρέπειας ή ηθικής».
2. Στον ιστότοπο <https://schoolpress.sch.gr/> η λέξη «κυνισμός» χρησιμοποιείται προκειμένου να προσδιορίσει κάθε «λόγο, πράξη ή συμπεριφορά, που χαρακτηρίζεται από ωμή ειλικρίνεια, απουσία σεβασμού στους τύπους και τα κοινώς αποδεκτά, από περιφρόνηση των συμβατικών κοινωνικών κανόνων» (Μπαμπινιώτης, 1998).
3. Στον ιστότοπο <https://el.wiktionary.org/> ως κυνικός ορίζεται αυτός «που εκφράζεται (δυσάρεστα) και με απόλυτη ευθύτητα και ειλικρίνεια, χωρίς ευγένεια ή ευπρέπεια, ο ωμός άνθρωπος».
4. Στον ιστότοπο <https://en.Wikipedia.org> ψάχνοντας τον όρο *cynicism philosophy* διαβάζουμε: «By the 19th century, emphasis on the negative aspects of Cynic philosophy led to the modern understanding of cynicism to mean a disposition of disbelief in the sincerity or goodness of human motives and actions».

Βλέπουμε δηλαδή ότι στην σύγχρονη εποχή ο όρος έχει απογυμνωθεί από τις

αιτίες, τις αφορμές και το υπόβαθρο που έχουν καταστήσει κυνικό έναν άνθρωπο καθώς και από τον δυνητικά επαναστατικό, ανατρεπτικό κοινωνικό ρόλο που μπορεί να έχει ένα κυνικό άτομο στην πολιτική-κοινωνική ζωή ενός τόπου.

Απεναντίας, δίνεται έμφαση κυρίως στα επίκτητα, αρνητικά χαρακτηριστικά του κυνισμού ως απαράδεκτες ιδιότητες του χαρακτήρα ενός ανθρώπου οι οποίες δημιουργούν πολλά προβλήματα τόσο σε προσωπικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ανθρωπίνων σχέσεων.

Ο Κυνισμός σήμερα συνδέεται άμεσα με την έλλειψη ενσυναίσθησης, την εγωιστική συμπεριφορά, τον ατομικισμό, την επιπολαιότητα, τον ρηχό συναισθηματικό κόσμο ενός ατόμου ακόμα και με τον μισανθρωπισμό. Οι απόψεις φαίνεται να συγκλίνουν ότι το κυνικό άτομο οδηγείται σε μια τέτοια συμπεριφορά λόγω της απαισιοδοξίας του για το μέλλον σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο. Οι προσωπικές εμπειρίες ενός ανθρώπου και η ύπαρξη ή μη ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος παίζουν σημαντικό ρόλο για το αν κάποιος θα εξελιχθεί σε ένα κυνικό άτομο. Τα άτομα που δεν έχουν μεγαλώσει με αγάπη, φροντίδα και ένα σταθερά θετικό οικογενειακό περιβάλλον ή έχουν εκτεθεί σε ένα μη φιλικό περιβάλλον κατά την κοινωνικοποίηση τους έχουν περισσότερες πιθανότητες να εξελιχθούν σε κυνικά άτομα. Ακόμα, η ύπαρξη μίας κυνικής ψυχολογίας, στάσης και συμπεριφοράς σε ένα άτομο συνδέεται, όπως έχει προκύψει από έρευνες, με την κακή υγεία, την υψηλή πιθανότητα θνησιμότητας, την μικρή ψυχολογική ευημερία, την χαμηλή οικονομική ευμάρεια και την μειωμένη αυτοπεποίθηση (Stavrova, Echlebracht 2018).

Β. Σχετικά με τον Πολιτικό Κυνισμό, συναντάμε τους παρακάτω ορισμούς:

1. Στον ιστότοπο της εφημερίδας Καθημερινή <https://www.kathimerini.gr/> με τίτλο άρθρου «Δημοκρατία σε κρίση και πολιτικός κυνισμός», αναφέρεται: «Ο πολιτικός κυνισμός έχει περιγραφεί από ειδικούς ως το αίσθημα έλλειψης εμπιστοσύνης προς τους πολιτικούς και το πολιτικό σύστημα» (Καθημερινή, 2016).
2. Ο ορισμός του Νίκου Δεμερτζή: «ως πολιτικός κυνισμός εκλαμβάνεται η δυσπιστία στην ειλικρίνεια, την ακεραιότητα και τις προθέσεις των πολιτικών αρχών, του πολιτικού προσωπικού και των πολιτικών θεσμών, οι οποίοι θεωρείται ότι δεν ανταποκρίνονται στις προσδοκίες του εκλογικού σώματος. Ο πυρήνας του πολιτικού κυνισμού καταλαμβάνεται από την απουσία εμπιστοσύνης, ανεξάρτητα από επιχειρήματα υπέρ ή κατά. Δεν είναι απλός σκεπτικισμός, αλλά μια εμπεδωμένη και γι' αυτό αυτοεκπληρούμενη αρνητικότητα απέναντι στους πολιτικούς και την πολιτική διαδικασία. Ως εκ τούτου, θεωρείται ότι υποσκάπτει τη δημοκρατία καθώς οδηγεί σε μειωμένη πολιτική συμμετοχή, σε απάθεια και αποξένωση».
3. Στον ιστότοπο <https://onlinelibrary.wiley.com/> ο όρος Political Cynicism ορίζεται ως εξής: «*Political cynicism is recognized as an important political sentiment. However, there is little agreement about the nature, measurement, and consequences of political cynicism. Webster's Dictionary defines a cynic as "one who believes that human conduct is motivated wholly by self-interest. A*

person who expects nothing but the worst of human conduct and motives.”

Cappella and Jamieson (1997, 166) defined political cynicism as “mistrust generalized from particular leaders or political groups to the political process as a whole – a process perceived to corrupt the persons who participate in it and that draws corrupt persons as participants.” Cynicism has been defined as oppositional to → political efficacy (e.g., Niemi et al. 1991) and as inversely related to trust in different social, economic, and political institutions».

Ουσιαστικά, ο Πολιτικός Κυνισμός αναφέρεται σε μία κατάσταση στην οποία οι πολίτες έχουν διαμορφώσει βάση αρνητικών εμπειριών από την άσκηση της πολιτικής εξουσίας, μία έντονη επιφυλακτικότητα και δυσπιστία απέναντι στα πολιτικά πρόσωπα, στους εκπροσώπους των κομμάτων και την διαδικασία της διακυβέρνησης. Σημαντικότερο ίσως του αρνητικού αυτού συναισθήματος – κοινό στοιχείο όλων των ορισμών του Πολιτικού Κυνισμού - είναι η απόρροια αυτής της συναισθηματικής κατάστασης των προσώπων, δηλαδή η αποστασιοποίηση και η αποχή των πολιτών από την συμμετοχή στην πολιτική ζωή και πορεία της χώρας, το οποίο οδηγεί σε μία αυτό-ακύρωση της δημοκρατίας ως ανώτερου συστήματος διακυβέρνησης.

Γ. Στην τελική σύγκριση, πολλοί συγγραφείς και κοινωνικοί επιστήμονες συμφωνούν ότι ο σύγχρονος Κυνισμός είναι σε πολλά πράγματα διαφορετικός από τον κλασσικό κυνισμό, απογυμνωμένος από τον αρχικό αλτρουιστικό του χαρακτήρα, που πρόκυπτε από την αγάπη του για τον συνάνθρωπο, την κοινωνία και την φύση:

«Modern cynicism traps you in an unhappy cycle. The original version will set you free...his problem isn't cynicism per se; it's that modern people have lost the original meaning of cynicism. Instead of assuming that everyone and everything sucks, we should all live like the ancient Greek cynics, who rebelled against convention in a search for truth and enlightenment» (Brooks, 2022).

«Η Κυνική φιλοσοφία είναι καθαρά Ελληνική, και αξίζει να τη μελετήσουμε και να την αγαπήσουμε σαν πολύτιμη εθνική κληρονομιά ή μια κληρονομιά για την οποία, πέραν του να αισθανόμαστε απλά υπερήφανοι, οφείλουμε να νιώθουμε και υπεύθυνοι, τόσο απέναντι στους εαυτούς μας και το έθνος μας, όσο και απέναντι στην ανθρωπότητα» (Σεφέρου, 2007).

«Cynicism" acquired its modern meaning in the course of the 18th and early 19th centuries, stripping Ancient Cynicism of most of its tenets and retaining only the Cynic propensity to puncture people's pretensions. Today, cynicism refers to doubt or disbelief in the professed motives, sincerity, and goodness of others, and, by extension, in social and ethical norms and values. This attitude is often accompanied by mistrust, scorn, and pessimism about others and humanity as a whole» (Burton, 2018).

«Nowadays, cynicism is associated with disengagement, apathy, and defeatism. The modern day cynic is seen as the optimist's opposite. Optimists are generally seen as engaged, happy, and positive people. In many ways, these qualities also describe the Classical Cynic. How is it then that we get from Cynicism to cynicism?»

Ενότητα 2β

Πως τα Μέσα βοήθησαν στην εξάπλωση του Πολιτικού Κυνισμού στον 21^ο αιώνα

Ζούμε σε μία κυνική εποχή. Κι ενώ αρχικά ο όρος αφορούσε την διάνοηση, κλειστές συζητήσεις, παρουσιάσεις απόψεων και άρθρα για το θέμα ακαδημαϊκών του χώρου των πολιτικών επιστημών, της κοινωνιολογίας και της ψυχολογίας, ξαφνικά όλοι δείχνουν να γνωρίζουν την έννοια αυτή. Οι κυνικοί βρίσκονται ανάμεσα μας: *«We live in cynical times. This diagnosis has become commonplace, if not ubiquitous, in contemporary cultural commentary. The bitter urban cynic is a stock character type in literature, film, and popular culture, casting aspersions and scorn on anything we might still dare hold»* (Stanley, 2007).

Τα σύγχρονα Μέσα βοήθησαν, πολλοί εξειδικευμένοι όροι από πολλά επιστημονικά πεδία (ιατρική, μετεωρολογία, σεισμολογία, αστροφυσική) να διαδοθούν με την κυριολεκτική ή την μεταφορική έννοια τους μέσω δημοσιευμάτων, εκπομπών και αναρτήσεων και να ενσωματωθούν στο καθημερινό λεξιλόγιο, αρχικά κυρίως των εχόντων δημόσιο λόγο (πολιτικών, δημοσιογράφων, αναλυτών, διαφημιστών, influencer) αλλά μετέπειτα και του ευρύτερου κοινού. Στο παρόν συμφωνεί και ο Σ. Μοσχονάς με άρθρο του στην Καθημερινή: *«Θεωρείται ότι ο Τύπος και η ραδιοτηλεόραση, ως μέσα δημόσιας έκφρασης με μεγάλη επιρροή, συμβάλλουν στη διάδοση εκφράσεων, συνηθειών, προτύπων – σωστών και λανθασμένων»* (Καθημερινή, 2008).

Η ιδέα όλοι να ομιλούν όπως τους -τουλάχιστο φαινομενικά - ευφυνείς, εύγλωπτους, δημοσιογράφους έγινε τάση που πήρε γενικές διαστάσεις. Σε αυτό βοήθησε πολύ η ελκυστική, για το κοινό, φύση των Μέσων καθώς και η πολύ ιδιαίτερη (μονοδρομική) σχέση επιρροής δημοσιογράφου – θεατή / ακροατή / αναγνώστη / ψηφιακού αναγνώστη. Σχετικά με τον βαθμό αφομοίωσης του απεσταλμένου μηνύματος (όπου μήνυμα ορίζεται στην διαδικασία της επικοινωνίας κάθε είδηση, νέο, σχόλιο, post, φωτογραφία, video, emoticon, γραφική αναπαράσταση) παίζει μεγάλη σημασία εάν η μονοδρομική αυτή ροή μηνυμάτων γίνεται αντιληπτή από τους δέκτες ή αν λειτουργεί αποκλειστικά στο υποσυνείδητο τους. (Lasswell, 1948), (Hutchby, 2006).

Συχνά οι δημοσιογράφοι ξεθάβουν πιο εξεζητημένες λέξεις από το απύθμενο σεντούκι των εθνικών γλωσσών ή επινοούν - άλλοτε επιτυχώς κι άλλοτε ατυχώς - δικούς τους όρους ή ακρωνύμια προκειμένου να αποδώσουν όσο το δυνατόν καλύτερα την σκέψη τους ή απλά να εντυπωσιάσουν με τις γλωσσικές τους ικανότητες (Πολίτης, 2001).

Το παραπάνω είναι ίσως να είναι αυτή την στιγμή το καλύτερο σενάριο για την δημοσιογραφική γλώσσα, αν αναλογιστεί κανείς ότι η εικονογραφημένη πληροφόρηση είναι πλέον η συχνότερη επιλογή των δημοσιογράφων και η «γραμμή» των εκδοτών των Μέσων. Δυστυχώς ούτε ο μέσος άνθρωπος ασχολείται πολύ με την γλώσσα. Η άμεση επαφή μ'αυτήν και η καλλιέργεια της σταματάει για τους περισσότερους στα μαθητικά χρόνια, εκτός και εάν το αντικείμενο της καθημερινής εργασίας του καθενός από εμάς απαιτεί την καλή, σωστή και αξιοπρεπή χρήση της.

«...οι εθνικές γλώσσες... είναι καταδικασμένες σε αλλοίωση και τελική εξαφάνιση μέσα στη χοάνη της παγκοσμιοποίησης, στην οποία επελαύνει ο οδοστρωτήρας των αγγλικών και η επικράτηση της οικουμενικής «τεχνοαγγλικής». Και, επιπλέον, επισημαίνεται ο κίνδυνος ότι ακόμη κι αυτή η ίδια η αγγλοφωνία νοθεύεται από μίαν άλλη υπερκείμενη γλώσσα, αυτή της εικονογραφημένης πληροφορικής» (Μοσχονάς, 2001).

Τις τελευταίες δεκαετίες είδαμε πολλές φορές τον Διεθνή Τύπο να μέμφεται κατά του προκλητικού κυνισμού των πολιτικών και των μεγάλων συμφερόντων, είτε αυτά είναι κρατικά είτε ιδιωτικά (σκάνδαλα Watergate, WikiLeaks, Berlusconi, Donald Trump). Ωστόσο, με μία προσεκτικότερη ματιά μπορεί να δει κανείς ότι ούτε ο ίδιος μπορεί να διαφύγει της έννοιας. Γιατί;

1. Αρχικά, αξίζει να σταθεί κανείς στο γεγονός ότι από την στιγμή που η ενημέρωση έγινε Μαζική, το προϊόν της ενημέρωσης έγινε το ίδιο, «λόγω φύσεως» κυνικό, εμπορικό, απογυμνώθηκε από την ηθική που το δίεπε και τον κοινωνικό ρόλο που επιτελούσε.

2. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης εκπαιδεύουν εδώ και δεκαετίες το κοινό τους - όπου κοινό είναι συχνά οι πολίτες μιας ολόκληρης χώρας, ή μίας κοινότητας κρατών (ΕΕ, ΗΠΑ, Ισλάμ) - στο να αποδέχονται και όχι απλά να δέχονται, ότι οι ειδήσεις έχουν έναν φυσικό κύκλο ζωής: γέννηση – ανάπτυξη – θάνατος, γέννηση – ανάπτυξη – θάνατος. Γνωρίζοντας από πριν τις φάσεις του κύκλου αυτού, το κοινό παύει πλέον να ενθουσιάζεται, να ελπίζει, πολύ περισσότερο να θυμώνει ή να επαναστατεί με τις ειδήσεις.

Το σημείο που εξετάζουμε έχει ίσως αμεσότερη σχέση με το κυνισμό από τα άλλα:

«*καμία είδηση δεν κρατάει για πάντα!*». Όσο κακή, άσχημη, απaráδεκτη, σοκαριστική και εάν είναι, θα περάσει και θα φύγει γιατί πολύ σύντομα – το μεσοδιάστημα αυτό είναι συνήθως 24 ώρες - μία άλλη θα την διαδεχτεί. Στην εποχή της Μαζικής Επικοινωνίας, μία είδηση δεν θα έχει συνεπώς ποτέ την ευκαιρία να αλλάξει τον κόσμο. Γίνεται αντιληπτό ότι και οι ειδήσεις πλέον υπόκεινται στην λογική του καταναλωτισμού και του marketing. Είναι και οι ειδήσεις, όχι μόνο τα προϊόντα, αναλώσιμα. Με την διαφορά ότι σχεδόν πάντα οι ειδήσεις αναφέρονται σε άτομα, κοινωνίες, έθνη, κράτη, πολιτισμούς, ιστορία, περιβάλλον, υγεία, οικονομία, ηθική, ανθρώπινους βίους και το μέλλον αυτών. Η έννοια του καταναλωτισμού, όπως είδαμε, έπαιξε μεταπολεμικά σημαντικό ρόλο στην εξάπλωση και στην ενδυνάμωση της στάσης του κυνισμού. Απλά ο περισσότερος κόσμος την σύνδεσε εξ αρχής με απτά, υλικά πράγματα (κυρίως με τα προϊόντα) και όχι με άυλα (ιδέες, σκέψεις, συνήθειες, συναισθήματα, διαθέσεις, ειδήσεις, πληροφορίες).

3. Είναι κοινή αποδοχή πια ότι, η ίδια η φύση των Μαζικών Μέσων, ιδιαίτερα αυτών που χρησιμοποιούν την εικόνα και το βίντεο - τηλεόραση, διαδίκτυο - μετατρέπει το κοινό σε παθητικό δέκτη. Επινοήθηκε ακόμα και ειδικός όρος στην Αμερική για να περιγράψει την κατάσταση αυτή, *"coach potatoes"*. Ένας παθητικός πολίτης είναι το πιθανότερο να εξελιχθεί και σε κυνικό πολίτη (Olasunkanmi Arowolo, 2017), (Mayowa, 2017):

“...the conception of the media audience was prevalent during the period when the belief in the power of the mass media was dominant. Oso further observed the “period was based on fear of deleterious effect of the mass media on a weak, toothless, isolated, atomistic and passive mass of people” (Oso, 2017, p. 26)”

Media Audience: The Unending Swing of the Pendulum

Άρα, βάση των παραπάνω, μπορούμε να μιλήσουμε, εκτός από τον κυνισμό της πολιτικής και των πολιτικών και για Κυνισμό της Δημοσιογραφίας και των δημοσιογράφων. Για τον οποίο γίνεται πολύ λόγος εδώ και αρκετά χρόνια στην Αμερική (Van Praag, 2010) (The Guardian, 2010).

Ο κυνισμός στην δημοσιογραφία έχει διττή έννοια: τόσο οι ειδήσεις (news) όσο και το κοινό (audience) αντιμετωπίζονται κυνικά:

Οι ειδήσεις στην βιομηχανία των ΜΜΕ διαμορφώνονται μέσα από ένα ανταγωνιστικό φίλτρο και κύριος προσανατολισμός τους είναι η κατανάλωση (ανάγνωση, ακρόαση, θέαση) από το κοινό. Ειδήσεις μπορεί να είναι το κάθε τι: ένας πόλεμος, μία τρομοκρατική επίθεση, ένα έγκλημα, μία επιπλέον φορολόγηση, οι σεξουαλικές προτιμήσεις των διασημοτήτων, η άνοδος των τιμών σε βασικά είδη διατροφής, η επιβολή των μνημονίων στην Ελλάδα την δεκαετία 2008-2019, ο περιορισμός της κυκλοφορίας λόγω του υγειονομικού πρωτοκόλλου εν μέσω πανδημίας και πολλά άλλα. Το κοινό αντιμετωπίζεται κυρίως ως πελάτης ο οποίος πρέπει να πεισθεί να «αγοράσει» το προϊόν. Συνήθως βέβαια το προϊόν των ΜΜΕ και του διαδικτύου είναι δωρεάν. Φαινομενικά, γιατί η «αγορά» του προϊόντος δεν πάει ποτέ μόνη της αλλά συνοδεύεται πάντα από προωθήσεις προϊόντων, εθνικών ή κυβερνητικών

πολιτικών, υπερεθνικών πολιτικών, πολιτικών διεθνών οργανώσεων, λιγότερο ή περισσότερο φανερές προπαγάνδες που αφορούν τον κυβερνοχώρο, την οικονομία, το περιβάλλον, την εκπαίδευση και την έρευνα, τα πρότυπα κοινωνικών ρόλων και το life style. Το κοινό ενδιαφέρει τα Μέσα περισσότερο ως νούμερα (αναγνωσιμότητα, ακροαματικότητα, τηλεθέαση, επισκεψιμότητα) παρά ως πεδίο δράσης κοινωνικοποίησης όπως αρχικά είχε διαμορφωθεί ο ρόλος της (McQuail, 1969), (Wright, 1979).

Αγαπημένα θέματα των Μέσων σε σχέση με την παραπάνω διαπίστωση, είναι οι ειδήσεις που αφορούν το αστυνομικό ρεπορτάζ, την τρομοκρατία, την οικονομική κρίση, τα πολιτικά σκάνδαλα, την καταστροφή του περιβάλλοντος, τα κοινωνικά θέματα. Τα παραπάνω δημοσιεύονται τα τελευταία χρόνια σε μόνιμη βάση ως η κύρια κατηγορία των ειδήσεων στην ημερήσια διάταξη των ΜΜΕ, με συνολικό ποσοστό πολύ κοντά στο απόλυτο 100% . Αυτός είναι και ο κυριότερος λόγος που αναπαράγεται η ίδια λίστα ειδήσεων καθημερινά ως «ειδησεογραφική ηχώ». Ωσάν δηλαδή να υπήρχε και να πρόκειται να υπάρχει μόνο αυτή η κατηγορία ειδήσεων για πάντα. Αυτό που αλλάζει μόνο είναι τα πρόσωπα, ο τόπος και ο χρόνος που αναφέρονται κάθε φορά.

Σε αυτό ακριβώς το σημείο, τα Μέσα λειτουργούν ως Μέσα Κοινωνικοποίησης. Έτσι στην περίπτωση της Ελλάδας, η δημοσιογραφία έχει βοηθήσει στο να αποδεχτούμε ότι πάντα θα υπάρχει μία αιτία που θα εμποδίζει την Ελλάδα να πάει μπροστά. Έχουμε αποδεχτεί ότι στην χώρα μας θα υπάρχει πάντα οικονομική κρίση, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, πολιτικά σκάνδαλα, εθνικός διχασμός, κοινωνική αποσύνθεση. Οι ίδιοι οι δημοσιογράφοι το αποκαλούν

«εθνική κατάρα» συγκρίνοντας το με το ένδοξο παρελθόν της ελληνικής αρχαιότητας. Είναι μία καθοδηγούμενη αυτό-εκπληρωμένη προφητεία διαφορετικού τύπου, εθνικής κλίμακας, δια των Μέσων.

Η υψηλή συχνότητα τέτοιων σχετικών δημοσιεύσεων, η εμμονή ή η αναμόχλευση ειδήσεων ίδιας θεματολογίας και η στάση των δημοσιογράφων - κυρίως μέσω του γλωσσικού και υφολογικού κώδικα που χρησιμοποιούν - δημιουργεί μία αρνητική comfort zone στο κοινό. Οι κακές ειδήσεις - και όχι οι καλές ειδήσεις - είναι πλέον τόσο πολλές και συχνές ώστε είναι μέρος της οικείας πραγματικότητας μας. Το κοινό δέχεται την μοίρα του (καλή ή κακή) και μαθαίνει να ζει με αυτήν, χωρίς να ακούει από κανέναν ποτέ ότι μπορεί να προσπαθήσει να την αλλάξει. Πολλές φορές την τελευταία εικοσαετία στην Ελλάδα, πιστέψαμε ότι πραγματικά παίρναμε μέρος σε ένα κοινωνικό πείραμα μεγάλων διαστάσεων (είτε στην περίπτωση των Ελληνικών Μνημονίων, είτε στην περίπτωση της πανδημίας του Covid). Είναι δεν είναι αλήθεια, το συμπέρασμα είναι το ίδιο: η αφύπνιση και η αντίσταση των πολιτών στην Ελλάδα αποδείχτηκε μικρή, ανίσχυρη έως και ανύπαρκτη μπροστά στις αποφάσεις των πολιτικών και τις διεθνείς ντιρεκτίβες.

Και μπορεί ο κυνισμός (δηλαδή η απουσία ενδιαφέροντος) με τον οποίο αντιμετωπίζουμε την επικαιρότητα να μην πολύ ενοχλεί όταν πρόκειται για μία θεματολογία μικρής ή μεσαίας εθνικής σπουδαιότητας, αλλά στην περίπτωση της επικαιρότητας των χρόνων των Μνημονίων, το θέμα ήταν σκανδαλώδες.

Η δυσπιστία του κοινού απέναντι στους δημοσιογράφους αποτυπώνεται στη 2η ερώτηση του ερωτηματολογίου μας: «Σε ποιο από τα παρακάτω περιβάλλοντα ή κ

ατηγορίες ατόμων είναι πιθανόν να συναντήσετε έναν κυνικό άτομο;» όπου η απάντηση «δημοσιογράφοι» είναι η 2η με το μεγαλύτερο ποσοστό απαντήσεων (προηγείται η απάντηση «πολιτικοί»).

Κεφάλαιο 3

Το Ιστορικό Πλαίσιο της οικονομικής κρίσης κατά τα Χρόνια των Μνημονίων (2008-2019)

Στον απόηχο της Παγκόσμιας Οικονομικής Ύφεσης 2007-2009 (θεωρήθηκε η 2^η μεγαλύτερη, σύγχρονη οικονομική κρίση μετά το κραχ του 1929 από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο - ΔΝΤ) η Ελλάδα το 2009 αδυνατεί να δανειστεί από τις διεθνείς αγορές για την εξυπηρέτηση αποπληρωμής του Δημόσιου Χρέους της και εισέρχεται σε μία μακρά περίοδο οικονομικής κρίσης. Διεθνείς Οίκοι Αξιολόγησης υποβαθμίζουν συνεχώς την πιστοληπτική ικανότητα της χώρας. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αρνείται τον απευθείας δανεισμό στην Ελλάδα και υποδεικνύει το ΔΝΤ. Η Ευρωπαϊκή Ένωση με σύμμαχο την Διεθνή Οικονομική Κοινότητα προτάσσει ως αποκλειστική λύση την επικύρωση από το Ελληνικό Κοινοβούλιο τριών διαδοχικών, ιδιαίτερα επώδυνων, Ελληνικών Μνημονίων. Τα μνημόνια αποσταθεροποιούν εντελώς την πολιτική σκηνή της χώρας: παραδοσιακά κόμματα διαλύονται, νέα κόμματα που ανήκουν κυρίως στην ακροδεξιά αναδύονται, οι συνεχείς κομματικές μεταγραφές παύουν να εντυπωσιάζουν, η πολιτική κόντρα φτάνει τα επίπεδα εθνικού διχασμού την ίδια στιγμή που συστήνεται υπηρεσιακή μεταβατική κυβέρνηση συνεργασίας Λουκά Παπαδήμου (2011) με την συναίνεση και την υποστήριξη του ΠΑΣΟΚ, της Νέας Δημοκρατίας και του ΛΑΟΣ. Οι ίδιοι οι Έλληνες πολιτικοί γίνονται συχνά θέαμα με τις δηλώσεις τους και τις πράξεις τους αποτυγχάνοντας να αποκωδικοποιήσουν τα πρωτοφανή πολιτικά γεγονότα στον ελληνικό λαό, του

οποίου η αγωνία επιτείνεται. Η ανεργία, ο πληθωρισμός αυξάνονται κατακόρυφα ενώ το βιοτικό επίπεδο και τα εισοδήματα μειώνονται αντίστροφα. Οι Έλληνες, κυρίως οι νεότεροι, μεταναστεύουν μαζικά. Συνολικά 610.037 Έλληνες έφυγαν μέσα σε επτά χρόνια (Eurostat, 2018). Οι διαδηλώσεις του «*Κινήματος των Αγανακτισμένων*» στο Σύνταγμα γίνονται καθημερινή υπόθεση, το ίδιο και οι αυτοχειρίες ανθρώπων που έχουν καταστραφεί κυρίως οικονομικά. Στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3 ακολουθεί Χρονολόγιο της Ελληνικής Κρίσης Χρέους (www.wikipedia.org, www.cfr.org).

Αξίζει να σημειωθεί, η άποψη που διατυπώνεται στο άρθρο «*Δύο αιώνες μνημόνια για την Ελλάδα*» (Καθημερινή, 2015) παρουσιάστηκε η ανάλυση «*The Pitfalls of External Dependence: Greece 1829-2015*» των οικονομολόγων Κάρμεν Ράινχαρτ (Πανεπιστήμιο Harvard) και Κρίστοφ Τρεμπές (Πανεπιστήμιο του Μονάχου) η οποία υποδεικνύει το εξής: «*η τρέχουσα κρίση, όπως και όλες οι προηγούμενες, είναι στην ουσία τους κρίσεις εξωτερικού δανεισμού (όχι απλά δημοσιονομικού εκτροχιασμού). Είναι κοινό χαρακτηριστικό των τεσσάρων χρεοκοπιών του νεοελληνικού κράτους (1829, 1893, 1932, 2012),... ότι συνέβησαν μετά από περιόδους διογκούμενης εξάρτησης του ελληνικού Δημοσίου από ξένα κεφάλαια*».

Εξίσου ενδιαφέροντα ήταν τα όσα ακούστηκαν στην πολύ ενδιαφέρουσα συζήτηση με θέμα «*Ελλάδα και Διαπραγματεύσεις στην περίοδο των Μνημονίων*» που έλαβε χώρα στο πλαίσιο του Συνεδρίου «*The Negotiation Challenge 2022*» (ΠΜΣ, Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών) στην διάρκεια της οποίας μίλησαν - για πρώτη φορά μετά

τα γεγονότα - οι Πάνος Τσακλόγλου, Γιώργος Ζανιάς, Γιώργος Παγουλάτος και Γιώργος Χουλιαράκης οι οποίοι συμμετείχαν διαδοχικά στην ελληνική διαπραγματευτική ομάδα από το 2010 έως και το 2018 περιγράφοντας ουσιαστικά ότι κατά την περίοδο εκείνη, όλες οι φωνές και οι οιωνοί ήταν εναντίον της Ελλάδας, ότι η άρνηση και η καθυστερημένη αντίδραση της Γερμανίας να συναινέσει στην διάσωση της Ελλάδας οδήγησε την χώρα στο χείλος της αβύσσου καθώς και ότι η διαπραγματευτική ελληνική ομάδα έμοιαζε τουλάχιστον «ερασιτεχνική» «απέναντι στις στρατιές των τεχνοκρατών του ΔΝΤ. Όσον αφορά την επιτυχία του οικονομικού προγράμματος στην ίδια συζήτηση αναφέρθηκε μεταξύ άλλων ότι: «σήμερα πολλοί... επισημαίνουν εκ των υστέρων ότι θα έπρεπε να δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα σε ορισμένους παράγοντες όπως οι επιπτώσεις της λιτότητας (στην χώρα)» και ότι «η ελληνική κρίση ανέδειξε τις αποτυχίες του ελληνικού πολιτικού συστήματος, αλλά και τις αδυναμίες της ΟΝΕ τη δεκαετία του 2000 να ρυθμίσει τις τεράστιες εσωτερικές ανισότητες».

Στον ίδιο τόνο ήταν και η μελέτη με τίτλο *“Μαθήματα από την οικονομική βοήθεια προς την Ελλάδα”* που συνέταξε, ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (ESM) από την ηγεσία του Χοακίμ Αλμούνια. Η έκθεση αναγνωρίζει ότι *“έγιναν λάθη”* στην προσπάθεια διάσωσης της Ελλάδας και ότι ένα από αυτά ήταν και η υποτίμηση των συνεπειών που θα είχαν τα μέτρα *“σταθεροποίησης”* της ελληνικής οικονομίας για την κοινωνία. Στη συνέντευξη που έδωσε ο Αλμούνια στο Βήμα παραδέχτηκε ότι η προτεραιότητα ήταν η *“δημοσιονομική προσαρμογή”* -δηλαδή ο μηδενισμός των ελλειμμάτων- και ότι οι συνέπειες με όρους ανάπτυξης και ανεργίας ήταν σοβαρές.

Η Τράπεζα της Ελλάδος σε ειδική έκδοση με τίτλο «*Το Χρονικό της Μεγάλης Κρίσης. Η Τράπεζα της Ελλάδος 2008-2013*» παραδέχεται ότι τα αρνητικά δημοσιεύματα του Διεθνούς Τύπου για την κρίση στην Ελλάδα επιβάρυναν περαιτέρω το κλίμα και επέτειναν την κωλυσιεργία στην λήψη αποφάσεων από τα θεσμικά ευρωπαϊκά όργανα: «*Δημοσιεύματα στα διεθνή μέσα ενημέρωσης, τα οποία αμφισβητούσαν την ικανότητα της Ελλάδος να επιτύχει την απαραίτητη δημοσιονομική προσαρμογή και να συμπορευθεί με τις λοιπές χώρες-μέλη της ζώνης του ευρώ, επιβάρυναν το δυσμενές κλίμα. Τους πρώτους μήνες του 2010 τα δημοσιεύματα αυτά πλήθυναν και εστιάστηκαν στο δημόσιο χρέος και στην πιθανότητα χρεοκοπίας και εξόδου της χώρας από τη ζώνη του ευρώ. Επίσης, καθώς καθυστέρούσε αφενός η λήψη αποτελεσματικών μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής στην Ελλάδα και αφετέρου η υιοθέτηση αποφάσεων της ΕΕ για ένα πλαίσιο στήριξης υπό όρους που συνδέονταν με την εφαρμογή μιας πολιτικής οικονομικής προσαρμογής, πολλαπλασιάζονταν τα δημοσιεύματα που επισήμαιναν τον κίνδυνο επέκτασης της κρίσης σε άλλες χώρες-μέλη, ακόμη και αποδόμησης της ίδιας της ευρωζώνης. Η ελληνική κρίση αποτελούσε πλέον το δυνάμει καταλυτικό στοιχείο για την πορεία της διεθνούς οικονομίας*».

Τέλος, πολύ σημαντικά συμπεράσματα προκύπτουν από τις δύο έρευνες που έγιναν από την γνωστή εταιρεία ερευνών και δημοσκοπήσεων, Kappa Research, με δέκα χρόνια μεταξύ τους διαφορά, σε δύο χρονιές ορόσημο: το 2010 όταν η χώρα έμπαινε στην περίοδο των Μνημονίων και το 2021 όταν η χώρα έβγαине από το σοκ των επιπτώσεων της πανδημίας του covid-19. Και οι δύο έρευνες αποτύπωσαν πολύ καθαρά από την μία τον αποτροπιασμό της νέας γενιάς για

την οικονομικά/πολιτικά δεινή θέση της χώρας μετά την επιβολή των Μνημονίων καθώς και από την άλλη την αποκαθήλωση των Ελλήνων πολιτικών και του πολιτικού συστήματος στην Ελλάδα γενικότερα.

Πιο συγκεκριμένα:

1. Το καλοκαίρι του 2010, έρευνα της εταιρείας σε 5.000 νέους και νέες για την εφημερίδα «Το ΒΗΜΑ», με θέμα «Οι Νέοι της Ελλάδας Σήμερα και η Μετανάστευση», έδειξε μία έντονη δυσαρέσκεια – του τύπου «καταγγέλλω και αποχωρώ» τόσο κατά του ελληνικού όσο και κατά του ευρωπαϊκού συστήματος, αφού το 74% των ερωτηθέντων απάντησε ότι σκεπτόταν να φύγει από την Ελλάδα ενώ το 45% εξ αυτών είχαν ήδη κάνει ενέργειες προς αυτή την κατεύθυνση. Επιπλέον, καταγράφηκε μία μεγάλη στροφή στον ιδεολογικό/πολιτικό ορίζοντα των νέων προς τα «άκρα», κάτι που επιβεβαιώθηκε αργότερα με την εκλογική επιτυχία του ΣΥΡΙΖΑ από τη μια («αριστερά») και των ANEL και της Χρυσής Αυγής από την άλλη («δεξιά»).

Χαρακτηριστικά, στην ιστοσελίδα της Kappa Research, στον πρόλογο για την έρευνα αυτή, αναφέρεται: «Ο πολιτικός κυνισμός καλλιεργήθηκε μεθοδικά στους νέους τις τελευταίες δεκαετίες: Υπάρχει μεγάλη διαφθορά στη δημόσια ζωή της χώρας μας, στα περισσότερα θέματα οι κυβερνήσεις δεν ενεργούν με γνώμονα το εθνικό και το δημόσιο συμφέρον, οι περισσότεροι βουλευτές και πολιτικοί εμπλέκονται στη δημόσια ζωή με καθαρά ιδιοτελή κίνητρα, τα κόμματα ενδιαφέρονται μόνο για την ψήφο των πολιτών και όχι για τη γνώμη τους,...(τα άτομα)... δεν έχουν καμιά επιρροή στο τι κάνει η κυβέρνηση...».αι σε κάποιο άλλο σημείο «Η αποστασιοποίηση και η απαισιοδοξία της νέας γενιάς σε θέματα

πολιτικής φύσεως είναι πλέον καθιερωμένη πραγματικότητα στην Ελλάδα... γίνεται εμφανής η γενικότερη απογοήτευση από το πολιτικό κατεστημένο καθώς οι ερωτώμενοι συμφωνούν σε μεγάλα ποσοστά με κυνικές απόψεις για την εγχώρια πολιτική σκηνή». Τέλος αναφέρεται: «οι πυλώνες της Δημοκρατίας, δηλαδή τα πολιτικά κόμματα, τα ΜΜΕ, και το Κοινοβούλιο βρίσκονται στις χαμηλότερες θέσεις αξιολόγησης των θεσμών, η έννοια του Κράτους είναι συνώνυμη της διαφθοράς, της αναξιοκρατίας και του ρουσφετιού, της σπατάλης χρημάτων, της υστέρηση σε νέες τεχνολογίες και της αγένειας. Η διαφθορά στη δημόσια ζωή... προκάλεσαν την κρίση.» και «Το άμεσο, μεγαλύτερο σύνολο στο οποίο εντάσσεται η χώρα, η Ευρώπη, δεν βρίσκεται στο απυρόβλητο: ισοψηφούν οι θετικές και οι αρνητικές γνώμες για την Ένωση: ΕΕ σημαίνει ελευθερία μετακίνησης ανθρώπων, αγαθών και υπηρεσιών, ειρήνη αλλά και ευρώ, και κλειστό «ελιτίστικο» κλαμπ».

2. Τον Απρίλιο του 2021, πραγματοποιείται έρευνα της εταιρείας σε 2.000 νέους και νέες (γενιά των «millennials» και της «γενιάς Z»), ηλικίας 17 – 24 & 25 – 39, με θέμα η «Ταυτότητα της Νέας Γενιάς». Στην έρευνα αυτή επιβεβαιώνεται ξανά ο κυνισμός (ως η αδιαφορία) των νέων απέναντι στην πολιτική και τους θεσμούς. Και πάλι, στην ιστοσελίδα της Kappa Research, στον πρόλογο για την έρευνα αυτή, αναφέρεται: «Η έρευνα καταγράφει μια ώριμη, μετρημένη γενιά, μια γενιά με αυτογνωσία που έχει πλήρη συναίσθηση των αδιεξόδων της χώρας... που αμφισβητεί ανοικτά τους θεσμούς της πολιτείας και της Ε.Ε και θεωρεί ότι ο δημόσιος διάλογος διεξάγεται ερήμην τους... Οι δύο αυτές γενιές δείχνουν να έχουν εμπιστοσύνη στον εαυτό τους, στα επιστημονικά τους εφόδια και τις

δεξιότητες, αλλά έχουν προσγειωμένες προσδοκίες...Είναι μια γενιά χαλυβδωμένη από διαδοχικές εθνικές και διεθνείς κρίσεις(οικονομική, πανδημική, μεταναστευτική, κλιματική) και από μεγάλα πολιτικά γεγονότα εθνικής σημασίας».

Ενδεικτική είναι η απάντηση στο ερώτημα *«ποια είναι τα γεγονότα που σημάδεψαν την γενιά σας»*. Δυο (παράλληλες) απαντήσεις κυριαρχούν: 83% απάντησε ότι είναι η οικονομική κρίση της δεκαετίας του 2010 ενώ το 76% τα Μνημόνια και η Τρόικα. Η πανδημία της Covid-19, αν και πιο πρόσφατη, «στέκεται» κάπου στο μέσο, με 81%.

Στην ερώτηση εάν «η δημόσια συζήτηση λαμβάνει υπόψη το μέλλον της γενιάς» τους, μόλις 17% απαντούν θετικά / το 79% θεωρούν ότι «μας αγνοούν». Σε άλλη ερώτηση, η γενιά αυτή αυτοχαρακτηρίζεται ότι βρίσκεται σε αδιέξοδο (33%), ότι βιώνει ανασφάλεια (20%) και αδιαφορία (15%). Ενώ στην ερώτηση «ποιος προασπίζεται τα συμφέροντα τους» απαντούν ότι εμπιστεύονται κατά «τον εαυτό μου»(60%), «κόμματα και ΜΚΟ» (4-5%), «πολιτικοί & ΜΜΕ» (1-2%).

Κεφάλαιο 4

Η ενημέρωση στην Ελλάδα κατά τα Χρόνια των Μνημονίων (2008-2019)

Κατά την περίοδο των Ελληνικών Μνημονίων που εξετάζουμε, καταγράψαμε αυξημένη συχνότητα του όρου «κυνικός» και των παραγώγων του στα ελληνικά και ξένα δημοσιεύματα καθώς και στο λόγο των Ελλήνων πολιτικών, ενώ προσωπική εκτίμηση είναι ότι ήταν ένας όρος που γενικά μπόρεσε να περιγράψει καλά τις συμπεριφορές των δημόσιων προσώπων, τα γεγονότα και τις εξελίξεις στην Ελλάδα αλλά και να δώσει έκφραση στην δυσαρέσκεια και τον προβληματισμό των πολιτών.

Η ακαδημαϊκός και δημοσιογράφος Νικολέττα Τσιτσανούδη – Μαλλίδη κάνει μία εκτενή αναφορά στο άρθρο της Ο δημοσιογραφικός λόγος: Οι αλλαγές στη χρήση της γλώσσας στα χρόνια των μνημονίων *«...Τα πολιτικό – τηλεοπτικά συστήματα επιστράτευσαν τη λαϊκή γλώσσα για να στιγματίσουν τον λαό ως υπεύθυνο της υπαγωγής της χώρας στα μνημόνια και σε καθεστώς οικονομικής επιτήρησης»* (www.dimosiografia.com, 2020).

Θεωρούμε ότι το παραπάνω στοιχείο, σε συνδυασμό με την συναισθηματική φόρτιση και ανάγκη του αναγνωστικού κοινού να αποδοθούν ευθύνες, οδήγησε στην εν μέρει παραδοχή ότι τόσο ο ελληνικός όσο και ο ξένος Τύπος κατέγραψε μία κυνική συμπεριφορά τόσο των Ελλήνων πολιτικών όσο και των ευρωπαϊκών εταίρων οι οποίοι φέρθηκαν σε αρκετές περιπτώσεις υπερφίαλα, διεκπεραιωτικά, επιδερμικά όσον αφορά την επικοινωνιακή πολιτική που εφάρμοσαν ιδιαίτερα κατά τα πρώτα χρόνια της περιόδου των Μνημονίων, παρασυρόμενοι ενίοτε σε

άκομψες συμπεριφορές και μη ενδεδειγμένο, για την σοβαρότητα των καταστάσεων, λόγο.

Στην περίπτωση της ενημέρωσης στην Ελλάδα κατά την περίοδο που εξετάζουμε παρατηρούμε όλα τα χαρακτηριστικά του κυνισμού στον χώρο της πολιτικής και της δημοσιογραφίας που αναφέρθηκαν στο 5ο κεφάλαιο αλλά με πολύ μεγαλύτερη συχνότητα και ένταση από ότι συνήθως. Το κατ' επείγον του πράγματος και η σοβαρότητα του θέματος που απειλούσε την ίδια την εθνική οντότητα, την αξιοπρέπεια αλλά και το μέλλον της χώρας, ήταν καταλύτης στις εξελίξεις.

Περισκοπικά, μπορεί να πει κανείς ότι το όλο σύστημα ενημέρωσης αφέθηκε πολύ εύκολα να παρασυρθεί σε έναν «Μνημονιακό Λαϊκισμό», παρασυρόμενο από τις ατυχείς δηλώσεις και τις επιπόλαιες συμπεριφορές των πολιτικών προσώπων, τις διολισθήσεις των πολιτικών παρατάξεων και την συχνά προκλητική παρουσία των ξένων επιτηρητών στην χώρας μας που δεν μπορούσε να περάσει απαρατήρητη. Παράλληλα, πολλά Μέσα και δημοσιογράφοι κατηγορήθηκαν ευθέως από το κοινό για προκλητική προπαγάνδα, αν μη τι άλλο, για «*δημοσιογραφία στενών οριζόντων*».

Η κοινωνιολόγος Κωνσταντίνα Κουρούση στο άρθρο της με τίτλο «*Τα ΜΜΕ ως φορέας κοινωνικού ελέγχου στην εποχή της κρίσης*» (<http://crime-in-crisis.com/>, 2016) παρατηρεί: «*Αυτό που φαίνεται να συμβαίνει είναι τα ΜΜΕ να προσπαθούν να εξασφαλίσουν την επιβίωσή τους μέσω της ροπής τους προς τη μία ή την άλλη πολιτική πλευρά...Διάφορες τεχνικές βοηθούν προς αυτήν την κατεύθυνση. Η χειραγώγηση μέσω του τρόμου εκδηλώνεται με τη διαδοχική και έντεχνη*

υπερβολή υπαρκτών προβλημάτων με σκοπό το τρομοκρατημένο κοινό να αποδεχθεί σκληρές λύσεις ως αναγκαίες για την ασφάλεια και την επιβίωσή του. Επιπλέον, η δημιουργία στερεοτύπων, τα οποία για μεγάλα τμήματα του πληθυσμού ισχύουν ως λογικά σχήματα με βάση τα οποία ερμηνεύουν τα φαινόμενα της πραγματικότητας...ανεργία...μετανάστες...Τέλος γνωστή τεχνική των ΜΜΕ, είναι η μετάθεση της σκέψης από τα ουσιώδη ζητήματα σε ανούσιες λεπτομέρειες».

Κατά την περίοδο αυτή –όπως και σε κάθε ανάλογη κρίσιμη ιστορική στιγμή - ο πρώτος λόγος, στον χώρο της δημοσιογραφίας επιστρέφει στις εφημερίδες, αντί των υπολοίπων ηλεκτρονικών Μέσων, προκειμένου αυτές να οδηγήσουν το παιχνίδι της ενημέρωσης. Οι τίτλοι των ειδήσεων των εφημερίδων της περιόδου κινούνται στο **τρίπτυχο Ελλάδα – Ευρώπη – Χρέος** και είναι αντιπροσωπευτικοί του κλίματος της πολιτικής επικαιρότητας της χώρας και ένας καλός οδηγός για τους στόχους της ενημέρωσης της εποχής και τους προβληματισμούς των δημοσιογράφων.

Η σάτιρα, ο αυτοσαρκασμός και ο κυνισμός δεν θα μπορούσαν να λείψουν από την Πολιτική Γελοιογραφία στον έντυπο και στον ηλεκτρονικό Τύπο της περιόδου. Στο παράθεμα μπορείτε να δείτε κάποια χαρακτηριστικά δείγματα. Παράλληλα, στην πλατφόρμα youtube «ανεβαίνουν» video της επικαιρότητας κυρίως από τα ειδησεογραφικά Μέσα, ερασιτεχνικά video αλλά και video-παρωδίες που φωτογραφίζουν τις κυνικές συμπεριφορές των Ελλήνων πολιτικών:

-«Γιατί υπερψήφισε το Μνημόνιο ο Άδωνις»

<https://www.youtube.com/watch?v=K6lhQSzCV5I>

-«Δεν σας (ΑΝΕΛ) λέω γερμανοτσολιάδες, σας λέω μνημονιακούς!»

<https://www.youtube.com/watch?v=N0O54iZbPW8>

-«Ο Κασιδιάρης σκίζει το μνημόνιο στην Βουλή»

<https://www.youtube.com/watch?v=BpA6qLXWAbo>

-«Δεν διάβασα το Μνημόνιο»

<https://www.youtube.com/watch?v=7c7whq3lJsk>

-Κ. Μήτσοτάκης: «Με κυνισμό και αλαζονεία, ο κ. Τσίπρας εξακολουθεί να κοροϊδεύει τους πολίτες»

<https://www.youtube.com/watch?v=K6lhQSzCV5I>

-Γ.Χριστοφορίδης "Κυνική ομολογία Λαζαρίδη; Η διαπλοκή έπαιξε τα ρέστα της!"

<https://www.youtube.com/watch?v=K6lhQSzCV5I>

- «Ράδιο Αρβύλα - Το Μνημόνιο 2 στους Κινηματογράφους»

<https://www.youtube.com/watch?v=Jt7sMWKp9mo>

Παρακάτω παραθέτουμε τους δύο κύριους Έλληνες πρωταγωνιστές του Πολιτικού Κυνισμού της περιόδου χωρίς όμως να ήταν και οι μοναδικοί:

Θεόδωρος Πάγκαλος: Ο πρώην Υπουργός Εξωτερικών του ΠΑΣΟΚ που έμεινε στην ιστορία για την παράδοση τον Αμπντουλάχ Οτσαλάν στους Τούρκους, είχε συνηθίσει επί δεκαετίες τους Έλληνες δημοσιογράφους και το κοινό σε επιθετικές, άλλοτε σκόπιμες και άλλοτε αυθόρμητες, αφιltrάριστες προκλητικές

δηλώσεις και αθυρόστομες δημόσιες παρεμβάσεις. Η ατάκα του κατά τη διάρκεια συνεδρίασης της Διαρκούς Επιτροπής Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης στις 21 Σεπτεμβρίου 2010 αναφερόμενος στο μεγάλο ελληνικό οικονομικό έλλειμα «Όλοι μαζί τα φάγαμε», απλά επισκίασε το παλιότερο πάλι δικό του «Ο μόνος καλός Τούρκος είναι ένας νεκρός Τούρκος». Με την ιστορική εκείνη φράση βρέθηκαν να συμφωνούν, σύμφωνα με τον ίδιο, αρκετές δεκάδες Έλληνες πολίτες – όπως έγραψε λίγο αργότερα στο ομότιπλο βιβλίο του - παραθέτοντας σχόλια αναγνωστών της προσωπικής του ιστοσελίδας (www.rovespiero.gr, 2019)

Ο Μιχάλης Χρυσοχοϊδης, κατά την θητεία του ως *υπουργός Προστασίας του Πολίτη* το 2012 είχε πει: «Δεν διάβασα το Μνημόνιο, γιατί είχα άλλες υποχρεώσεις, είχα άλλα καθήκοντα. Είχα να αντιμετωπίσω το έγκλημα ως *υπουργός Προστασίας του Πολίτη*. Δεν ήταν δική μου δουλειά». Προσπαθώντας να σβήσει το αρνητικό αντίκτυπο των δηλώσεων του προσπάθησε να αμβλύνει τις αντιδράσεις σε δεύτερο χρόνο: «Θέλω να ξεκαθαρίσω τη θέση μου και να επιβεβαιώσω τη στάση μου. Ναι, επαναλαμβάνω ότι το Μνημόνιο δεν το διάβασα. Δεν ασχολήθηκα, όχι με το κείμενο, αλλά ούτε καν με τις διαδικασίες της δήθεν διαπραγμάτευσης. Αυτό δεν το δήλωσα ούτε το είπα με καμάρι. Πολύ περισσότερο δεν το λέω για να αποσείσω ευθύνες από πάνω μου. Ίσα-ίσα το αντίθετο. Το θεωρώ από τα σημαντικότερα λάθη της πολιτικής μου διαδρομής. Το είπα για να τονίσω το πόσο όλοι μας χρειάζεται να αλλάξουμε...(Τα Νέα, 2012)».

Ο Κυνισμός των Ελλήνων πολιτικών και του ελληνικού Τύπου ήταν μόνο η μία πλευρά του νομίσματος. Η άλλη πλευρά ήταν οι Ευρωπαίοι πολιτικοί και ο ευρωπαϊκός Τύπος. Ειδικότερα δε οι Γερμανοί Πολιτικοί - από τους οποίους ξεχώρισαν ο Βόλφγκανγκ Σόιμπλε και η Άντζελα Μέργκελ - και ο γερμανικός Τύπος. Τα παρακάτω το επιβεβαιώνουν:

Ο Γιώργος Τζογόπουλος, Μεταδιδακτορικός Ερευνητής του Ιδρύματος Μποδοσάκη Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ), συντάσσει το 2011 σε παρόντα χρόνο μία έκθεση με τίτλο «*Η ελληνική κρίση στα διεθνή ΜΜΕ*». Σε αυτή αναλύει δημοσιεύματα που αφορούν την Ελλάδα, την εποχή της απαρχής της οικονομικής κρίσης, 9 εφημερίδων μεγάλης κυκλοφορίας από τις ΗΠΑ, Αγγλία, Γαλλία, Γερμανία και Ιταλία από τον Οκτώβριο του 2009 έως τον Δεκέμβριο του 2010: Η αμερικανική «Wall Street Journal» (WSJ), η Βρετανική «Financial Times» (FT), η γερμανική «Handelsblatt» (HAN), οι γαλλικές «Le Figaro» (LF) και «Le Monde» (LM), οι γερμανικές «Frankfurter Allgemeine Zeitung» (FAZ) και «Süddeutsche Zeitung» (SÜD) και οι ιταλικές Il Corriere della Sera» (COR) και «La Stampa». (STA). Σύμφωνα με τον ίδιο προκύπτουν τα παρακάτω ενδιαφέροντα:

1. Από τις οικονομικές εφημερίδες η «Wall Street Journal» και η «Financial Times» έδειξαν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον –αντίστοιχα 5.504 και 5.467 δημοσιεύματα – σε σχέση με την γερμανική «Handelsblatt» για τα γεγονότα στην Ελλάδα. Από τις υπόλοιπες έξι ευρωπαϊκές εφημερίδες, ακολουθεί η γερμανική «Süddeutsche Zeitung» - 3465 άρθρα - ενώ τελευταία σε δημοσιεύματα είναι η Ιταλική «La Stampa» -967 άρθρα.

2. Εντονότερο καταγράφηκε το ενδιαφέρον του Ξένου Τύπου, από την περίοδο των εκλογών του Οκτωβρίου του 2009 έως και τον Μάιο του 2010 χρόνο όπου ψηφίζεται το 1^ο Μνημόνιο. Κατά την περίοδο αυτή, σύμφωνα με τον συγγραφέα της έκθεσης, η Ελλάδα παρουσιάζεται ως η χώρα που καταναλώνει περισσότερα από ότι παράγει, ως χώρα ήδη χρεωκοπημένη μία παρουσίαση που παραμένει στερεοτυπική και κατά την διάρκεια και των επόμενων φάσεων της περιόδου.

3. Μεγάλο αντίκτυπο στην ελληνική κοινωνία φαίνεται να έχουν τα δημοσιεύματα της γερμανικής, λαϊκής, ταμπλόιντ εφημερίδας «Bild» στην οποία αποδίδονται τα πλέον προκλητικά, κυνικά, δυσφημιστικά δημοσιεύματα και τίτλοι δημοσιευμάτων.

Κρατώντας σαν γενικό υπόβαθρο αυτό που μας παρουσιάζεται παραπάνω από τον Γ.Τζογόπουλο προχωράμε με την παράθεση χαρακτηριστικών αποσπασμάτων του Ξένου Τύπου για την Ελλάδα των Μνημονίων:

Σε άρθρο της εφημερίδας «Το ΒΗΜΑ» με τίτλο «Ο γερμανικός τύπος στα χρόνια των μνημονίων» (Το ΒΗΜΑ, 2018) παραθέτονται ενδιαφέροντα πρωτοσέλιδα του γερμανικού Τύπου αναφερόμενα με καυστικά σχόλια στην ελληνική κρίση:

Σύμφωνα με την εφημερίδα το SPIEGEL σχολιάζει ότι *«συντηρητικοί και σοσιαλιστές, που επί δεκαετίες εναλλάσσονταν στην εξουσία, δανείζονταν χρήματα σαν να μην υπάρχει αύριο. Με οικονομική κακοδιαχείριση και νεποτισμό οδήγησαν τη χώρα στα πρόθυρα της χρεοκοπίας»* και *«οι πολίτες αντιδρούσαν με τον τρόπο τους, με διαφθορά και απάτη»* ενώ πρωτοσέλιδο της εφημερίδας «Die

Welt» τον Σεπτέμβριο του 2011 γράφει: *«Αφήστε την Ελλάδα να χρεοκοπήσει επιτέλους»*. Το δημοσίευμα συνοδεύεται από γελοιογραφία που απεικονίζει Έλληνες διαδηλωτές, με ατημέλητα φρύδια και μουστάκια, σε κατάσταση παροξυσμού, κάτι σαν την ελληνική εκδοχή του απείθαρχου γαλατικού χωριού.

Τον Νοέμβριο του 2012 η *«Frankfurter Allgemeine»* δημοσιεύει πορτρέτο του Βόλφγκανγκ Σόιμπλε με τον ειρωνικό τίτλο «Ο Νεοέλληνας», κάτι που εξηγεί ως εξής: *«Μέχρι πρότινος ο υπουργός Οικονομικών απειλούσε ευθέως τους Έλληνες με τερματισμό της βοήθειας και έξοδο από το ευρώ. Τώρα επαινεί τις μεταρρυθμιστικές τους προσπάθειες. Από τη στιγμή που ελήφθη η πολιτική απόφαση να μην εγκαταλειφθεί η χώρα στο νοτιοανατολικό άκρο της Ευρώπης- όποιο κι αν είναι το κόστος- ο νομομαθής (Σόιμπλε) προσπαθεί να την «πουλήσει» στους Γερμανούς»*. Λίγο πριν τις κρίσιμες ελληνικές εκλογές του 2015 η πολύ έγκυρη εφημερίδα του Μονάχου *«Süddeutsche Zeitung»* προειδοποιεί: *«Σε αυτές τις εκλογές, που κρίνουν την τύχη της χώρας, οι μονομάχοι αποφάσισαν για μία ακόμη φορά να αποκρύψουν αλήθειες και να αναζητήσουν αποδιοπομπαίους τράγους»*. Αποχωρώντας από το γερμανικό υπουργείο Οικονομικών, (Οκτώβριος 2017), ο Βόλφγκανγκ Σόιμπλε δίνοντας συνέντευξη στην συντηρητική, κέντρο-δεξιά εφημερίδα *«Frankfurter Allgemeine»* θυμάται: *«Ο Τσίπρας έκανε προεκλογικό αγώνα με την υπόσχεση ότι η Ελλάδα θα παραμείνει στο ευρώ, αλλά χωρίς προϋποθέσεις. Του απάντησα: Δεν μπορώ παρά να σας ευχηθώ να χάσετε τις εκλογές. Αυτή την υπόσχεση δεν θα μπορέσετε να την τηρήσετε»*.

Πως αλήθεια ακουγόταν και τι παράδειγμα έδιδε η δήλωση του πρώην επικεφαλής του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου: *«οι Έλληνες βρίσκονται στο βούρκο με τα....και μάλιστα πολύ βαθιά»*, δικαιολογώντας αργότερα τη δήλωσή του ως εκλαϊκευμένη. Πόσο σοκαρίστηκες, απαξιωτικές και κυνικές μπορεί να ακουστούνε στα αυτιά ενός έθνους με ιστορία και αγώνες υπέρ της ελευθερίας και της δημοκρατίας, φράσεις Ευρωπαίων εταίρων, όπως *«πουλήστε παραλίες»* ή *«χωρίς εμάς θα είχατε πέσει στην άβυσσο»* ή ακόμα και το *«πουλήστε την Ακρόπολη» από τον γερμανικό Τύπο"*» αναφέρει η Φιλόλογος, Υπ. Διδ. Φιλοσοφίας Παν/μιου Αθηνών Αγγελική Βασιλοπούλου σε άρθρο της με τίτλο *«Ποιος φοβείται τον πολιτικό κυνισμό»* στην ιστοσελίδα <https://vimasaronikou.wordpress.com/> το 2014.

Ο Χριστιανοδημοκράτης, πρώην Γερμανός υπουργός Οικονομικών, Βόλφγκανγκ Σόιμπλε, έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο στην προώθηση του Grexit του 2015. Υπήρξε ιδιαίτερα αντιπαθής στους Έλληνες κυρίως λόγω της αρνητικής επιρροής που είχε στις χώρες της υπόλοιπης Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τα δημοσιοοικονομικά της Ελλάδας. *«Ως υπουργός Οικονομικών ζήτησα πολλά από τους Έλληνες, αλλά αυτές οι μεταρρυθμίσεις ήταν προς το συμφέρον των Ελλήνων, εφόσον ήθελαν να παραμείνουν στην ευρωζώνη»* (Berliner Morgenpost, 2019).

Ανάλογες ήταν και οι δηλώσεις των στενών του συνεργατών όπως η δήλωση του βοηθού του Σόιμπλε, Γερούν Ντάισελμπλουμ, ότι *«το πρώτο μέλημα των Ευρωπαίων δεν ήταν να σώσουν την Ελλάδα, αλλά τις γαλλικές και γερμανικές τράπεζες που ήταν πολύ εκτεθειμένες στα ελληνικά ομόλογα»*

(www.efsyn.gr,2019) και η δήλωση του προέδρου της Κομισιόν Ζαν-Κλοντ Γιούνκερ ότι «τσαλακώσαμε την αξιοπρέπεια των Ελλήνων κυρίως μετά το 2015» (www.efsyn.gr,2019). Ο τελευταίος έγινε πάλι επίκαιρος για την κυνικότητα του κατά την περίοδο της πανδημίας όταν σχολιάζοντας την άσκηση κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ είπε «δεν είναι πάνω απ' όλα η ανθρώπινη ζωή και η προστασία της».

Στο άρθρο της The Guardian «*Where did the Greek bailout money go?*» αναφέρεται ότι λιγότερο από το 10% των χρημάτων της οικονομικής βοήθειας πήγε για την ανάπτυξη της χώρας και την ανακούφιση των αναξιοπαθούντων αλλά χρησιμοποιήθηκε για την σωτηρία των τραπεζών: «*Less than 10% of the money was used by the government for reforming its economy and safeguarding weaker members of society ... Most of the money went to the banks that lent Greece funds before the crash.*», (The Guardian, 2015).

Μία από τις μεγαλύτερες στιγμές κυνισμού και ειρωνείας της περιόδου ήταν το δημοψήφισμα της 27^{ης} Ιουνίου 2015 και η μεταστροφή του «ΟΧΙ» σε «ΝΑΙ» λίγο μετά. Αν και πολλοί υποστήριξαν ότι ήταν πολιτική επιλογή του Α. Τσίπρα για να μπορέσει να διαπραγματευτεί με καλύτερους όρους την επιβολή ενός νεότερου μνημονίου, η δικαιολογία αυτή δεν έπεισε κανένα. Η κορυφαία πράξη στην σύγχρονη δημοκρατία, το δημοψήφισμα, εξέφρασε στην περίπτωση του Δημοψηφίσματος του 2015 τις μάταιες προσπάθειες ενός μικρού έθνους να διατηρήσει την εθνική του υπόσταση, την εθνική του αξιοπρέπεια απέναντι στους δανειστές του, απέναντι στα ισχυρότερα οικονομικά κράτη. Από την στιγμή εκείνη, ο κυνισμός για την πολιτική, με την έννοια της αποστροφής για τα κοινά

και τις πολιτικές εξελίξεις της χώρας, θριάμβευσε. Αν ακόμα κι ένα δημοψήφισμα, η ίδια η φωνή ενός λαού, αγνοούνταν τόσο επιδεικτικά από τους ευρωπαίους εταίρους και την διεθνή κοινότητα, αλήθεια τι είχε απομείνει?

Το εμπνευσμένο άρθρο της ελληνικής καταγωγής δημοσιογράφου Renee Maltezu, ανταποκρίτριας του Πρακτορείου Reuters στην Ελλάδα, *«No' shapes Greek history, even when it's not the last word»* ήταν ιδιαίτερα πνευματώδες όπου περιγράφεται ότι «ΟΧΙ» έχει σμιλέψει την ελληνική ιστορία (παλιότερα το «ΟΧΙ» στον Μουσολίνι, το «ΟΧΙ» στην Βασιλευομένη Δημοκρατία, το «ΟΧΙ» στην Δικτατορία των Συνταγματαρχών) ακόμα και εάν αυτό (το ΟΧΙ) - εν προκειμένου στο δημοψήφισμα του 2015 – δεν είναι η τελευταία πάντα λέξη, υπονοώντας για το πως το «ΟΧΙ» του Δημοψηφίσματος του 2015 έγινε στην συνέχεια «ΝΑΙ».(Reuters, 2015)

Ο Σεραφεΐμ Κοτρώτσος στο βιβλίο του WOLF-GANG Η ΣΥΜΜΟΡΙΑ ΤΟΥ ΛΥΚΟΥ ΤΟ «ΣΙΔΗΡΟΥΝ ΠΑΡΑΠΕΤΑΣΜΑ ΤΩΝ ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ», γράφει *«Μέρκελ, Σόιμπλε και μια ομάδα "επιφανών" της γερμανικής πολιτικής, επιχειρηματικής και ακαδημαϊκής ελίτ είναι η "Συμμορία του Λύκου" (Wolf-gang).* Για περισσότερο από τρία χρόνια εφαρμόζουν με προτεσταντική εμμονή το σχέδιο της γερμανικής επικυριαρχίας σε μία Ευρώπη χωρίς ικανές πολιτικές ηγεσίες» (Κοτρώτσος, 2013).

Ο δημοσιογράφος Αχιλλέας Χεκίμογλου στο άρθρο του για το βιβλίο του Ευάγγελου Βενιζέλου «Εκδοχές Πολέμου 2009-22» το οποίο αναφέρεται στα παρασκήνια της περιόδου σχολιάζει: *«Το νέο βιβλίο (του Ευάγγελου Βενιζέλου)*

... αναδεικνύει την σκληρότητα και τον κυνισμό της πολιτικής στις κλειστές αίθουσες και τους θαλάμους της εξουσίας» (www.makthes.gr, 2022).

Η συζήτηση για τον Πολιτικό Κυνισμό από τα πρώτα Χρόνια των Μνημονίων το 2008, φτάνει μέχρι την σημερινή Ελλάδα του 2022. Ο γνωστός –και συχνά αμφιλεγόμενος - δημοσιογράφος Αλέξης Παπαχελάς σε άρθρο του με τίτλο «*Η παγίδα του κυνισμού*» αναφέρει: «*Με ρώτησε ένας φίλος αν έχουμε γίνει πολύ κυνικοί σε αυτόν τον τόπο. Έχουμε, και αυτό μας καθηλώνει χρόνια τώρα... Ένας παλιός πρωθυπουργός το χαρακτήριζε «διαστολή συνείδησης», ότι δηλαδή ακούς τόσο πολλά που τίποτα δεν σου κάνει πια εντύπωση. Μας αφύπνισε η χρεοκοπία, που δεν ήταν μόνον οικονομική; Η αλήθεια είναι πως και σήμερα πολύ λίγα πράγματα σοκάρουν... Πίστευα ότι έχω αποφύγει την παγίδα του κυνισμού γιατί συνεχίζω να έχω τη βαθιά πίστη πως αυτός ο τόπος μπορεί και καλύτερα. Και γιατί μέσα σε ένα τοξικό και δύσβατο περιβάλλον θεωρούσα ότι δεν άφηνα τον περιρρέοντα κυνισμό να απορρυθμίσει μία βασική πυξίδα, που ο καθένας κουβαλάει μέσα του για τα δύσκολα. Κάποια στιγμή, όμως, σου φαίνονται ρουτίνα πράγματα που δεν θα έπρεπε, κάνεις εκπτώσεις είτε γιατί παγιδεύεσαι στο «έτσι ήταν πάντα» είτε γιατί πιστεύεις ότι δεν υπάρχει άλλη εναλλακτική ή άλλος δρόμος για τη χώρα. Λάθος. Ο πήχης πρέπει να μένει ψηλά, άσχετα από το τι προηγήθηκε, αλλά και για να διατηρήσουμε ψηλά τις απαιτήσεις για ό,τι θα ακολουθήσει».*

Ο Μάνος Τάκας, Μέλος του Εργαστηρίου Πειραματικής Κοινωνικής Ψυχολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, Διδάσκων Κοινωνικής και Πολιτικής Ψυχολογίας στο

City University College το 2019 διενήργησε μία έρευνα με τίτλο «Αναπαραστάσεις του Τύπου για τα Μνημόνια στην Ελλάδα. Ιδεολογικές διαφοροποιήσεις και επαλληλίες». Σε αυτήν αναλύθηκαν, σύμφωνα με τον ίδιο, τα κύρια άρθρα των κυριακάτικων εκδόσεων τεσσάρων ελληνικών εφημερίδων «Το «Βήμα», «Η Αυγή», «Ο Ριζοσπάστης» και «Το Έθνος», οι οποίες ως γνωστόν έχουν διαφορετική ιδεολογική αφετηρία, δύο εβδομάδες πριν και δύο εβδομάδες μετά την ψήφιση του κάθε Μνημονίου.

Γενικά μπορούμε να χωρίσουμε τα δημοσιεύματα του Ελληνικού Τύπου σε τρεις περιόδους:

1) Πρώτη Περίοδος: 11/4/2010 – 16/5/2010

Η πρώτη περίοδος αφορά την στάση του Τύπου αναφορικά με τον ορισμό του νέου πολιτικού σκηνικού που διαμορφώνεται στην Ελλάδα μετά την αποκάλυψη της μη βιωσιμότητας του Ελληνικού Δημόσιου Χρέους και την προοπτική ψήφισης του πρώτου Μνημονίου. Είναι μια περίοδος όπου οι εφημερίδες καλούνται να περιγράψουν ιστορικά στο κοινό το χρονικό της πορεία της χώρας μέχρι το σημείο αυτό αλλά και τις δυσοίωνες προοπτικές που ξετυλίγονται για το άμεσο μέλλον. Παράλληλα αναλαμβάνουν να συστήσουν στους Έλληνες τους νέους τους δεσπότες: το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) καθώς και όλους τους άλλους ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς που θα είχαν λόγο προσεχώς στα ελληνικά πράγματα. Την ίδια ώρα δημοσιεύουν παρόμοιες περιπτώσεις κρατών (Αργεντινή, Ιρλανδία) που είχαν τεθεί σε διεθνή οικονομική εποπτεία και επιτήρηση.

2) Δεύτερη Περίοδος: 21/01/2012 – 11/03/2012

Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από την ιδιότυπη υπηρεσιακή, χωρίς να έχουν προηγηθεί εκλογές, κυβέρνηση - Κυβέρνηση Σωτηρίας» όπως ειρωνικά κατονομάστηκε από μερίδα του Αθηναϊκού Τύπου - (ΝΔ - ΠΑΣΟΚ) με πρωθυπουργό τον τραπεζίτη Λουκά Παπαδήμου και το ψήφισμα του δεύτερου μνημονίου το οποίο θεωρήθηκε ως ιδιαίτερα σκληρό με πληθώρα αντι-κοινωνικών μέτρων. Κατά την περίοδο αυτή παρατηρείται αύξηση της έντασης των δημοσιευμάτων που είναι ενάντια στην σκληρότητα των ξένων ρυθμιστών του Ελληνικού χρέους και της αμφισβήτησης της τελικού αποτελέσματος.

3) Τρίτη περίοδος (12/07/2015 – 23/08/2018)

Η τρίτη περίοδος είναι ίσως η πιο κυνική πολιτικά περίοδος των χρόνων των Ελληνικών Μνημονίων που εξετάζουμε. Χαρακτηρίζεται από περίεργα και παράδοξα πολιτικά γεγονότα με αποκορύφωμα την πολιτική μεταστροφή του Σύριζα αμέσως μετά το δημοψήφισμα της 5^{ης} Ιουλίου 2015 (ενώ το δημοψήφισμα έδειξε «ΟΧΙ» τελικά το 3^ο Μνημόνιο υπερψηφίζεται). Η απόφαση του πρωθυπουργού Αλέξη Τσίπρα μεταφράστηκε ως μέγιστη πολιτική κυβίστηση, γεγονός που είχε το πολιτικό του κόστος αργότερα.

Κεφάλαιο 5

Έρευνα κοινού: «Ο Πολιτικός Κυνισμός στην Ελλάδα κατά τα χρόνια των Μνημονίων (2008 – 2019)» - Συμπεράσματα

Στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής διεξήγαμε έρευνα κοινού μέσω ερωτηματολογίου, το οποίο στάλθηκε μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας και λογαριασμών κοινωνικής δικτύωσης κατά τους μήνες Νοέμβριο - Δεκέμβριο 2022 και απάντησαν 55 άτομα, ηλικίας 30-60 ετών, με τίτλο *«Ο Πολιτικός Κυνισμός στην Ελλάδα κατά τα χρόνια των Μνημονίων (2008 – 2019)»*, προκειμένου να καταγράψουμε τα συναισθήματα των πολιτών για τα γεγονότα της εξεταζόμενης περιόδου (δείτε το εισαγωγικό σημείωμα του ερωτηματολογίου στο παράρτημα). Το δείγμα περιλάμβανε άνδρες και γυναίκες άνω των 30 ετών, που ήταν βασική προϋπόθεση για να έχουν ίδια εμπειρία από τα γεγονότα της περιόδου. Το ερωτηματολόγιο προωθήθηκε σε άτομα του προσωπικού, κοινωνικού και επαγγελματικού μου κύκλου μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας και δημοσίευσης στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης.

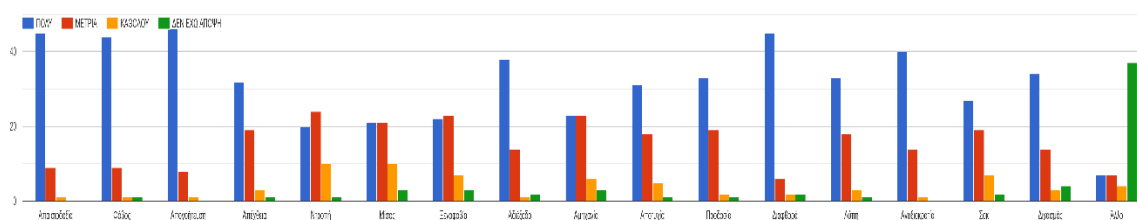
Αρχικά στην 1η ερώτηση *«Θεωρείται ότι ο ίδιος είστε κυνικός / ή έχετε υπάρξει στο παρελθόν; Περιγράψτε σύντομα τις συνθήκες κάτω από τις οποίες υπήρξατε κυνικός σε μία περίοδο της ζωής σας»*, σκοπός ήταν να διερευνήσουμε πως εκλαμβάνεται το κοινό, την έννοια του κυνισμού και εάν κρίνει το ίδιο ότι έχει υπάρξει κυνικός/ -ή στην ζωή του και κάτω από ποιες περιστάσεις. Οι περισσότερες θετικές απαντήσεις αφορούσαν την υιοθέτηση μίας κυνικής στάσης

από τα άτομα κυρίως στον χώρο εργασίας σε περιπτώσεις φόρτου εργασίας ή σε περιπτώσεις συγκρουόμενων συμφερόντων μεταξύ συναδέλφων ή όταν έπρεπε να υπερασπιστούν την θέση τους.

Στη 2^η ερώτηση «Ποιο από τα παρακάτω θεωρείται ότι περιγράφει την περίοδο των Ελληνικών Μνημονίων;» το κοινό απαντάει με «πολύ» στα παρακάτω:

«απογοήτευση» με ποσοστό 46%, «απαισιοδοξία» με ποσοστό 45%, «διαφθορά» με ποσοστό 45%, «φόβος» με ποσοστό 44%, «αναξιοκρατία» με ποσοστό 40%, «αδιέξοδο» με ποσοστό 38%, «διχασμός» με ποσοστό 34%, «λύπη» με ποσοστό 33%, «προδοσία» με ποσοστό 33%, «απέχθεια» με ποσοστό 32%, «αποτυχία» με ποσοστό 31%, «σοκ» με ποσοστό 27%, «ντροπή» με ποσοστό 24%, «αμηχανία» με ποσοστό 23%, «ξενοφοβία» με ποσοστό 22%, «μίσος» με ποσοστό 21%, «ντροπή» με ποσοστό 20% :

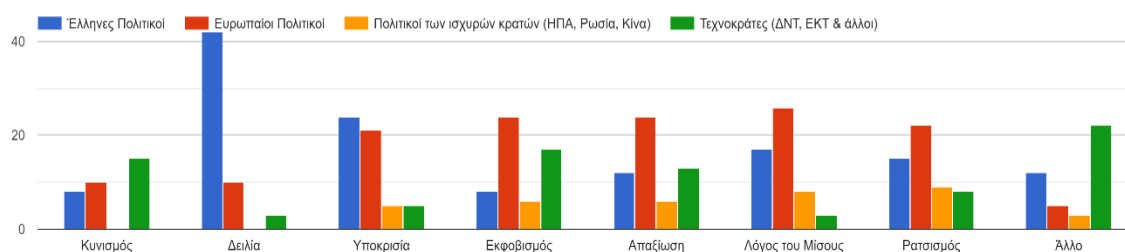
2. Ποιο από τα παρακάτω θεωρείται ότι περιγράφει την περίοδο των Ελληνικών Μνημονίων;

Στη 3^η ερώτηση «Κατά την περίοδο που αναφερόμαστε, υπήρχαν αναφορές από τον ελληνικό Τύπο για εκδηλώσεις των παρακάτω φαινομένων στις κατηγορίες που ακολουθούν;» το κοινό απαντάει για τους Έλληνες πολίτες: «δειλία» με ποσοστό 42%, «υποκρισία» με ποσοστό 24%, «λόγος του μίσους» με ποσοστό 17%, «ρατσισμός» με ποσοστό 15%, «απαξίωση» με ποσοστό 12%, «κυνισμός» με ποσοστό 8%, «εκφοβισμός» με ποσοστό 8%. Στην ίδια ερώτηση το κοινό

απαντάει για τους Ευρωπαίους πολιτικούς: «λόγος του μίσους» με ποσοστό 26%, «απαξίωση» με ποσοστό 24%, «εκφοβισμός» με ποσοστό 24%, «ρατσισμός» 22%, «υποκρισία» με ποσοστό 21%, «απαξίωση» με ποσοστό 12%, «κυνισμός» με ποσοστό 10%, «δειλία» με ποσοστό 10%. Στην ίδια ερώτηση το κοινό απαντάει για τους πολιτικούς των ισχυρών κρατών (ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα): «ρατσισμός» με ποσοστό 9%, «μίσος» με ποσοστό 8%, «απαξίωση» με ποσοστό 6%, «εκφοβισμός» με ποσοστό 6%, «υποκρισία» με ποσοστό 5%.

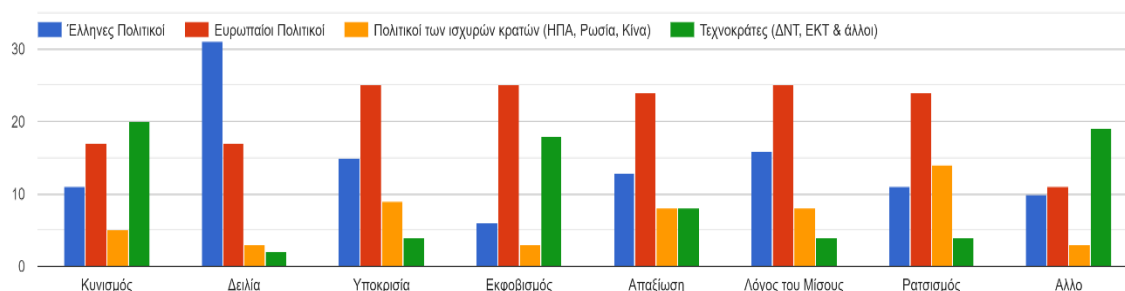
3. Κατά την περίοδο που αναφερόμαστε, υπήρχαν αναφορές από τον ελληνικό Τύπο για εκδηλώσεις των παρακάτω φαινομένων στις κατηγορίες που ακολουθούν;

Στη 4η ερώτηση «Κατά την περίοδο που αναφερόμαστε, υπήρχαν αναφορές από τον Ξένο Τύπο για εκδηλώσεις των παρακάτω φαινομένων στις κατηγορίες που ακολουθούν;» το κοινό απαντάει για τους Έλληνες πολιτικούς: «δειλία» με ποσοστό 31%, «λόγος του μίσους» με ποσοστό 16%, «υποκρισία» με ποσοστό 15%, «απαξίωση» με ποσοστό 13%, «κυνισμός» με ποσοστό 11%, «ρατσισμός» με ποσοστό 11%, «εκφοβισμός» με ποσοστό 6%. Στην ίδια ερώτηση το κοινό απαντάει για τους Ευρωπαίους πολιτικούς «υποκρισία» με ποσοστό 25%, «εκφοβισμός» με ποσοστό 25%, «λόγος του μίσους» με ποσοστό

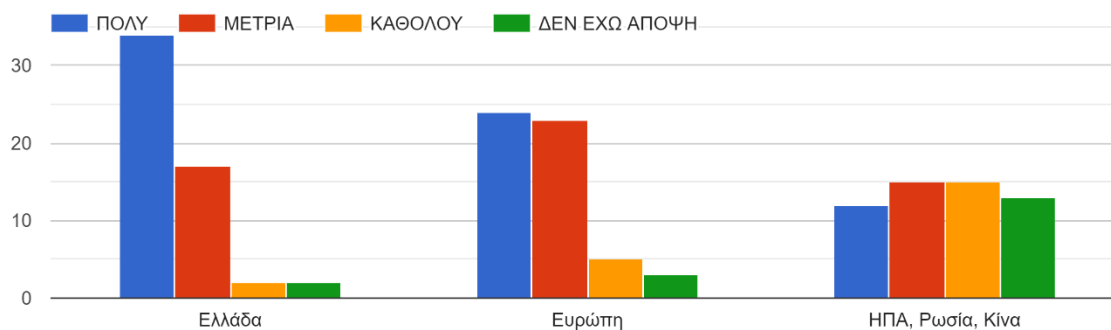
24%, «απαξίωση» με ποσοστό 24%, «ρατσισμός» με ποσοστό 24%, «δειλία» με ποσοστό 17%, «κυνισμός» με ποσοστό 17%. Στην ίδια ερώτηση το κοινό απαντάει για τους πολιτικούς των ισχυρών κρατών (ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα): «ρατσισμός» με ποσοστό 14%, «υποκρισία» με ποσοστό 9%, «απαξίωση» με ποσοστό 8%, «λόγος του μίσους» με ποσοστό 8%, «κυνισμός» με ποσοστό 5%, «δειλία» με ποσοστό 3%. Στην ίδια ερώτηση το κοινό απαντάει για τους Τεχνοκράτες (ΔΝΤ, ΕΚΤ & άλλοι): «κυνισμός» με ποσοστό 20%, «εκφοβισμός» με ποσοστό 18%, «απαξίωση» με ποσοστό 8%, «υποκρισία» με ποσοστό 4%, «λόγος του μίσους» με ποσοστό 4%, «δειλία» με ποσοστό 2%.

4. Κατά την περίοδο που αναφερόμαστε, υπήρχαν αναφορές από τον Ξένο Τύπο για εκδηλώσεις των παρακάτω φαινομένων στις κατηγορίες που ακολουθούν;

Στην 5η ερώτηση «Θεωρείται ότι ο κυνισμός και τα άλλα συναισθήματα που περιγράφονται στις ερωτήσεις (3) & (4) πέρασαν σαν συμπεριφορά αντίστοιχα και στο κοινό της χώρας / γεωγραφικού χώρου, την περίοδο που εξετάζουμε;» το κοινό απαντάει με «πολύ» στα παρακάτω: «Ελλάδα» με ποσοστό 34%, «Ευρώπη» με ποσοστό 24%, «ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα» με ποσοστό 12%.

5. Θεωρείται ότι ο κυνισμός και τα άλλα συναισθήματα που περιγράφονται στις ερωτήσεις (3) & (4) πέρασαν σαν συμπεριφορά αντίστοιχα και στο...ωγραφικού χώρου, την περίοδο που εξετάζουμε;

Στην 6η ερώτηση «Σε τι βαθμό πιστεύεται ότι η «δεξιά», το «κέντρο» και η «αριστερά» επέδειξαν κυνική συμπεριφορά ;» το κοινό απαντάει με «πολύ» στα παρακάτω: «Δεξιά» με ποσοστό 42%, «Κέντρο» με ποσοστό 18%, «Αριστερά» με ποσοστό 14%.

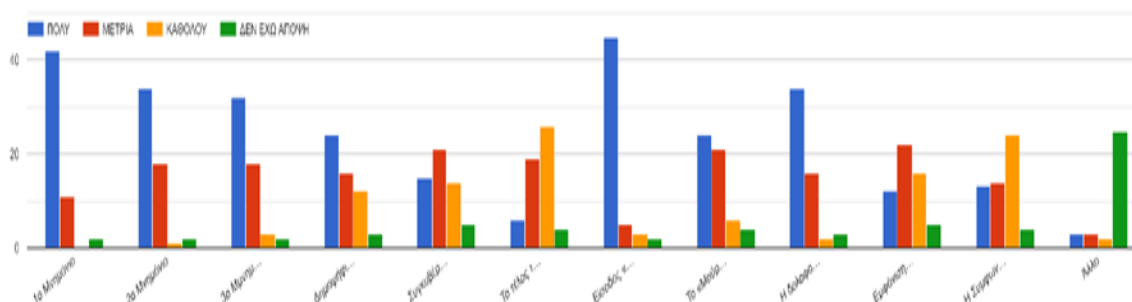
6. Σε τι βαθμό πιστεύεται ότι η «δεξιά», το «κέντρο» και η «αριστερά» επέδειξαν κυνική συμπεριφορά?

Στη 7η ερώτηση «Ποιο από τα παρακάτω γεγονότα πιστεύετε ότι ήταν το σημαντικότερο - από αρνητικής απόψεως - γεγονός της περιόδου;» το κοινό

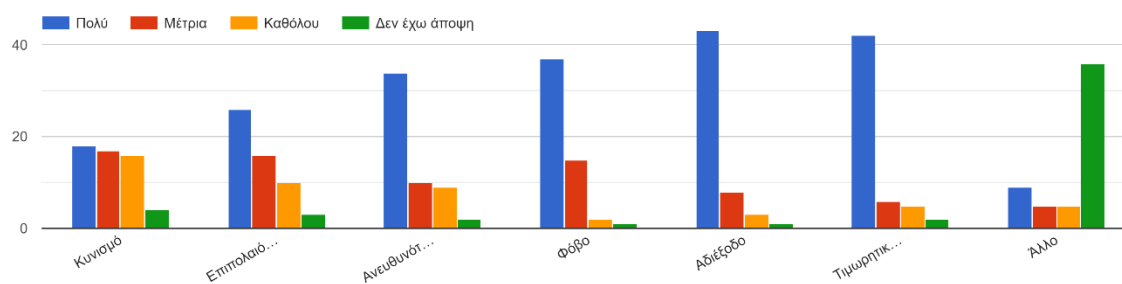
απαντάει με «πολύ» στα παρακάτω: «Είσοδος Χρυσής Αυγής στην Βουλή» με ποσοστό 45%, «1^ο Μνημόνιο» με ποσοστό 42%, «2^ο Μνημόνιο» με ποσοστό 34%, «Δολοφονία Π.Φύσσα» με ποσοστό 34%, «3^ο Μνημόνιο» με ποσοστό 32%, «Το Μαύρο της ΕΡΤ» με ποσοστό 24%, «Δημοψήφισμα του 2015» με ποσοστό 24%, «Συγκυβέρνηση ΑΝΕΛ-ΣΥΡΙΖΑ» με ποσοστό 15%, «Η Συμφωνία των Πρεσπών» με ποσοστό 13%, «Εμφάνιση του Κινήματος των Αγανακτισμένων» με ποσοστό 12%, «Τέλος του ΠΑΣΟΚ» με ποσοστό 6%.

7. Ποιο από τα παρακάτω γεγονότα πιστεύετε ότι ήταν το σημαντικότερο - από αρνητικής απόψεως - γεγονός της περιόδου;

Στην 8η ερώτηση «Θεωρείτε ότι η εμφάνιση κομμάτων (Χρυσή Αυγή, Ανεξάρτητους Έλληνες ΑΝΕΛ) με ακραίες πολιτικές απόψεις κατά την περίοδο, οφείλεται στο γεγονός ότι το εκλογικό κοινό επέδειξε / ένωσε τα παρακάτω:...» το κοινό απαντάει με «πολύ» στα παρακάτω: «αδιέξοδο» με ποσοστό 43%, «τιμωρητική συμπεριφορά/ αντίποινα απέναντι στα παραδοσιακά κόμματα» με ποσοστό 42%, «φόβο» με ποσοστό 37%, «ανευθυνότητα» με ποσοστό 34%, «επιπολαιότητα» με ποσοστό 26%, «κυνισμό» με ποσοστό 18%.

8. Θεωρείτε ότι η εμφάνιση κομμάτων (Χρυσή Αυγή, Ανεξάρτητους Έλληνες ΑΝΕΛ) με ακραίες πολιτικές απόψεις κατά την περίοδο, οφείλεται στο γεγονός ότι το εκλογικό κοινό επέδειξε / ένιωσε τα παρακάτω:

Αποτελέσματα της έρευνας – ανάλυση των συμπερασμάτων:

Συμπέρασμα 1ο: Στην 1^η ερώτηση, περίπου το 50% του κοινού απάντησε ότι έχει επιδείξει στο παρελθόν κυνική στάση. Η πλειονότητα των ερωτηθέντων που απάντησε θετικά, συσχέτισε την εκδήλωση κυνισμού, από πλευρά τους, με προβλήματα που παρουσιάστηκαν μία δεδομένη χρονική περίοδο στον χώρο εργασίας τους είτε αυτό ήταν φόρτος εργασίας, είτε σύγκρουση συμφερόντων, είτε άσχημη συμπεριφορά από μέρους των συναδέλφων κτλ. Σε δεύτερο επίπεδο οι ερωτηθέντες απάντησαν ότι υιοθέτησαν κυνική συμπεριφορά όταν προέκυψε κάποιο προσωπικό συναισθηματικό θέμα.

Συμπέρασμα 2ο: Οι απαντήσεις στο δεύτερο ερώτημα αποτυπώνουν την αλγεινή συναισθηματική κατάσταση των Ελλήνων πολιτών κατά την διάρκεια των γεγονότων του Μνημονίου, η οποία ούτε λίγο ούτε πολύ διήρκεσε μία δεκαετία. Τα μέγιστα συναισθήματα που αποτυπώθηκαν ήταν κατά σειρά βαρύτητας: «απογοήτευση, «απαισιοδοξία», «διαφθορά», «φόβος, «αναξιοκρατία, «αδιέξοδος», «διχασμός», «λύπη», «προδοσία», «απέχθεια», «αποτυχία», «σοκ», «ντροπή», «αμηχανία», «ξενοφοβία», «μίσος», «ντροπή».

Συμπέρασμα 3ο: Από τις απαντήσεις του κοινού στην ερώτηση 3, συμπεραίνουμε ότι ο ελληνικός Τύπος στην αναφορά του α) στην στάση των Ελλήνων πολιτικών στα γεγονότα της περιόδου αντικατοπτρίζεται κυρίως με τους όρους: «δειλία», «υποκρισία», «λόγος του μίσους β) όσον αφορά στην στάση των ευρωπαϊκών πολιτικών αντικατοπτρίζεται κυρίως με τους όρους: «λόγος του

μίσους», «απαξίωση, «εκφοβισμός, «ρατσισμός» γ) όσον αφορά στην στάση των πολιτικών των ισχυρών κρατών (ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα) αντικατοπτρίζεται κυρίως με τους όρους: «ρατσισμός», «μίσος», «απαξίωση».

Συμπέρασμα 4ο: Από τις απαντήσεις του κοινού στην ερώτηση 4, συμπεραίνουμε ότι ο ξένος Τύπος στην αναφορά του α) στην στάση των Ελλήνων πολιτικών στα γεγονότα της περιόδου αντικατοπτρίζεται κυρίως με τους όρους: «δειλία», «λόγος του μίσους», «υποκρισία» β) όσον αφορά στην στάση των ευρωπαϊών πολιτικών αντικατοπτρίζεται κυρίως με τους όρους: «υποκρισία, «εκφοβισμός, «λόγος του μίσους» γ) όσον αφορά στην στάση των πολιτικών των ισχυρών κρατών (ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα) αντικατοπτρίζεται κυρίως με τους όρους: «ρατσισμός, «υποκρισία», «απαξίωση» δ) όσον αφορά στην στάση των Τεχνοκρατών (ΔΝΤ, ΕΚΤ & άλλοι): «κυνισμός», «εκφοβισμός», «απαξίωση».

Συμπέρασμα 5ο: Στην ερώτηση 5, το κοινό ρωτήθηκε εάν θεωρούσε ότι ο κυνισμός και η γενικότερη αρνητική στάση του ελληνικού και ξένου Τύπου που περιγράφονται στις ερωτήσεις (3) & (4), υιοθετήθηκαν από το κοινό της χώρας / γεωγραφικού χώρου, την περίοδο που εξετάζουμε. Οι θετικές απαντήσεις με φθίνουσα σειρά ήταν: «Ελλάδα», «Ευρώπη», «ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα».

Συμπέρασμα 6ο: Οι απαντήσεις στην ερώτηση 6 μας αποκαλύπτουν, ποιοι πολιτικοί χώροι, σύμφωνα με το κοινό, επέδειξαν περισσότερο κυνική συμπεριφορά στα χρόνια των μνημονίων. Οι απαντήσεις με φθίνουσα σειρά ήταν: «Δεξιά», «Κέντρο», «Αριστερά».

Συμπέρασμα 7ο: Πολύ σημαντική επίσης, είναι η καταγραφή στο ποια γεγονότα θεωρεί το κοινό ότι ήταν τα σημαντικότερα - από αρνητικής απόψεως – κατά την περίοδο των μνημονίων. Έτσι, με φθίνουσα σειρά αυτά ήταν: «Είσοδος Χρυσής Αυγής στην Βουλή», «1ο Μνημόνιο», «2ο Μνημόνιο», «Δολοφονία Π.Φύσσα», «3ο Μνημόνιο», «Το Μαύρο της ΕΡΤ», «το Δημοψήφισμα του 2015», «Συγκυβέρνηση ΑΝΕΛ-ΣΥΡΙΖΑ», «Συμφωνία των Πρεσπών», «Εμφάνιση του Κινήματος των Αγανακτισμένων», «Τέλος του ΠΑΣΟΚ».

Συμπέρασμα 8ο: Τέλος, σημαντικό είναι το συμπέρασμα που προκύπτει από τις απαντήσεις στην ερώτηση 8, ότι η εμφάνιση κομμάτων με ακραίες πολιτικές απόψεις (Χρυσή Αυγή, Ανεξάρτητοι Έλληνες ΑΝΕΛ) κατά την περίοδο, οφείλεται στο γεγονός ότι το εκλογικό κοινό επίδειξε / ένωσε: «αδιέξοδο», «τιμωρητική συμπεριφορά / αντίποινα απέναντι στα παραδοσιακά κόμματα», «φόβο».

Επίλογος – Συμπεράσματα

Κατά την περίοδο των Μνημονίων στην Ελλάδα (2008-2019) παρατηρήθηκε ένας έντονος και ευρύς κυνισμός σε πολλαπλά επίπεδα της ελληνικής κοινωνίας, ως στάση απέναντι στα σημαντικά οικονομικά γεγονότα της περιόδου. Ο κυνισμός αυτός δεν ήταν ένα ιδεολογικό ρεύμα, όπως το αντίστοιχο στην αρχαία Αθήνα. Περισσότερο ήταν μία αυτόματη αντίδραση ως απόρροια α) των παραστάσεων της πολιτικής ζωής της χώρας β) της συχνά προκλητικής στάσης των ευρωπαϊκών και διεθνών παραγόντων γ) των ανθελληνικών δημοσιευμάτων του Ξένου Τύπου και δ) λόγω των αναμενόμενων επιπτώσεων των πρωτοφανών σε αυστηρότητα μέτρων λιτότητας που επιβλήθηκαν στην ελληνική οικονομία. Η αψυχολόγητη, συχνά αφιltrάριστη, συμπεριφορά, ο λόγος και η δράση μεγάλης μερίδας Ελλήνων πολιτικών που παρά τον μεγάλο εθνικό κίνδυνο έπεφταν επανειλημμένα σε μικροπολιτικά ατοπήματα απογύμνωσε περαιτέρω το γόητρο της σφαίρας της πολιτικής που ήδη είχε δεχτεί καίρια χτυπήματα καθ' όλη την διάρκεια της ιστορίας της Νεότερης Ελλάδας (εθνικός διχασμός, πελατειακό σύστημα, λαϊκισμός, κιτρινισμός). Όπως αναφέραμε και στο κεφάλαιο 6 ήταν πολλά τα περιστατικά πέραν την διάχυτης κυνικής στάσης των εκπροσώπων των κομμάτων.

Η αλγεινή εντύπωση που έδωσαν οι Έλληνες πολιτικοί, φαίνεται να παραμένει στην συνείδηση των Ελλήνων πολιτών-ψηφοφόρων δεκαπέντε χρόνια μετά τα Μνημόνια. Αυτό προκύπτει α) μέσα από την συνεχιζόμενη αναφορά σε επιστημονικά άρθρα και δημοσιεύματα του Τύπου στην αναφερόμενη περίοδο

και σε νεότερες έρευνες και β) μέσω των απαντήσεων στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου οι οποίες επιβεβαιώνουν την τάση.

Ο Πολιτικός Κυνισμός είναι πάντως, όπως φάνηκε μέσα από την ενασχόληση μας, ένα νόμισμα με διπλή όψη: μπορεί να είναι ένα είδος τιμωρίας κατά των υπερφίαλων πολιτικών που μοιάζουν να μην διαθέτουν το προφίλ και το ήθος για να διοικήσουν μία χώρα αλλά την ίδια ώρα το όπλο αυτό στρέφεται προς την κοινωνία αφού με την αποδοχή του Πολιτικού Κυνισμού προσυπογράφεται η εθελούσια παραίτηση των πολιτών από ένα πολύ μεγάλο κομμάτι της οντότητας τους, αυτό των ενεργών πολιτών.

Ο Πολιτικός Κυνισμός, ενδεχομένως να αποτελεί έναν πολύ καλό τρόπο εκτόνωσης της δυσαρέσκειας των πολιτών σε μία δεδομένη χρονική στιγμή, σε καμία περίπτωση όμως δεν θα πρέπει να παγιώνεται ως στάση της κοινωνίας γιατί τότε οδηγεί σε πολιτικό αυτό-αποκλεισμό, σε κοινωνική τετραπληγία.

Από την ανάλυση του ερωτηματολογίου της έρευνας προκύπτει ότι οι Έλληνες πολίτες καθ' όλη την διάρκεια των εξελίξεων των μνημονίων, βρισκόταν σε δεινή ψυχολογική-συναισθηματική κατάσταση, βιώνοντας σε πολλαπλά επίπεδα πρωτόγνωρες στρεσογόνες καταστάσεις, τις οποίες αντιμετώπιζαν ως εξωτερικοί αποδέκτες και οι οποίες δεν άφηναν στα άτομα περιθώριο για προσωπική αντίδραση. Στο παραπάνω κλίμα ο ελληνικός και ο ξένος Τύπος, εκτός από τον ενημερωτικό του ρόλο, περιέπλεκε συχνά τις καταστάσεις και τις εξελίξεις εισάγοντας στερεοτυπικά πρότυπα στην προσπάθεια του να προβλέψει και να ερμηνεύσει τα γεγονότα. Η γραμμή αυτή του Τύπου, σύμφωνα με το κοινό, επηρέασε στο τέλος και την κοινή γνώμη των πολιτών τόσο της Ελλάδας όσο και

των χωρών μελών κυρίως της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με την έρευνα, κυνική στάση, κατά την περίοδο, επέδειξαν στην Ελλάδα κατά φθίνουσα σειρά η «Δεξιά, το «Κέντρο» και η «Αριστερά». Στα τέσσερα πλέον αρνητικά γεγονότα της περιόδου συγκαταλέχτηκαν η είσοδος στην Βουλή κομμάτων με ακραίες πολιτικές απόψεις όπως η Χρυσή Αυγή και οι Ανεξάρτητοι Έλληνες, το «1^ο και το 2^ο Μνημόνιο, η δολοφονία του Π. Φύσσα. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα θεωρούν ότι η εμφάνιση και η επικράτηση των παραπάνω κομμάτων οφείλεται στο γεγονός ότι, το εκλογικό κοινό ένιωσε πολιτικό αδιέξοδο και φόβο ενώ συνάμα ήθελε να επιδείξει τιμωρητική συμπεριφορά / αντίποινα απέναντι στα παραδοσιακά κόμματα.

Περιορισμοί Έρευνας:

Αναγνωρίζουμε ότι η έρευνα μας, εντούτοις, είχε τους παρακάτω περιορισμούς:

1. Ο όρος Κυνισμός και τα παράγωγα του συγχέονται συχνά με άλλες έννοιες όπως είναι η ειρωνεία, η ωμότητα, η δυσπιστία, η κακεντρέχεια, ο μηδενισμός κ.α.
 2. Η περίοδος των Μνημονίων θεωρείται ήδη μία απομακρυσμένη χρονική περίοδος 15 χρόνων από το παρόν.
 3. Ενδιάμεσα προέκυψε η μεγάλη πανδημία του Covid και ο εκτενής κοινωνικός αποκλεισμός που διήρκησαν δύο χρόνια, καταστάσεις που ίσως στάθηκαν ικανές να υποβαθμίσουν και να ωθήσουν στην λήθη τα σημαντικά γεγονότα των χρόνων των Μνημονίων.
-

4. Η σημερινή γενιά των 20-30 δεν έχει άμεση επίγνωση των γεγονότων της περιόδου ούτε των σημερινών ή αυριανών επεκτάσεων τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

1. Βενιζέλος Ευάγγελος (2022), ««Εκδοχές Πολέμου 2009-2022» Εκδόσεις Πατάκη
2. Σεφέρου Μαρία (2007), «Άνθρωπὸν ζητῶ, Αρχές της Κυνικής Φιλοσοφίας», Εκδόσεις ΚΑΔΜΟΣ, (εξαντλημένο)
3. Σκουτερόπουλος Ν.(1998), *Οι αρχαίοι κυνικοί*, Εκδ.Γνώση
4. Τράπεζα της Ελλάδος (2014), [«Το Χρονικό της Μεγάλης Κρίσης. Η Τράπεζα της Ελλάδος 2008-2013»](#)

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

1. Dawson Christopher Henry (2014), “The Left-Right Fallacy”, δημοσιευμένο άρθρο 1946
2. Donham Houston (2007), “DESPAIRING CONFORMISM: CYNICISM IN COLD WAR”, Published by: the University of Arizona, Διδακτορική Διατριβή, <https://repository.arizona.edu/handle/10150/634324>
3. Downing F. Gerald (1992), “Cynics and Christian Origins”, Edinburgh, T & T Clark
4. McQuail Denis (1969) ,“Towards a sociology of Mass Communications», Collier- Macmillan Limited London The Macmillan Company, chapter III “The Empirical Tradition in the Sociology of Mass Communication», σελίδες 36-58

5. Navia Luis E. (2005), «Diogenes The Cynic: The War Against The World», Humanity Books
6. Stanley Sharon (2007), “Retreat from Politics: The Cynic in Modern Times”, Published by: The University of Chicago Press on behalf of the Northeastern Political <https://www.jstor.org/stable/4500282>
7. Wright Charles R. (1979), “Sociology of Mass Communications”, Annual Review of of Sociology, volume 5

Ελληνόγλωσση αρθρογραφία

1. Βελάνης Ευάγγελος (2008), «Η πηγή των λογίων (Q) και η κυνική φιλοσοφία», Μεταπτυχιακή Διατριβή, Τμήμα Θεολογίας Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
2. Δανοπούλου Αγγελική (2013), “Το φυσικό δίκαιο στην κυνική φιλοσοφία”, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, ΠΜΣ ΕΚΠΑ “Ηθική Φιλοσοφία”
3. Δεμερτζής Νίκος (2008), “Πολιτικός Κυνισμός: Σύμπτωμα ή αιτία της κρίσης εκπροσώπησης;», Αποσπερίτης

<https://luciferidis.wordpress.com/2009/01/16/%CE%BD%CE%AF%CE%BA%CE%BF%CF%85-%CE%B4%CE%B5%CE%BC%CE%B5%CF%81%CF%84%CE%B6%CE%AE%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D-%CE%BA%CF%85%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC/>

4. Ελεφάντης Άγγελος (2001), «Η ΓΛΩΣΣΑ ΜΑΣ ΚΙΝΔΥΝΕΥΕΙ!!!», Περιοδικό «ΥΦΟΣ»
5. Kaparesearch (2021), έρευνα «Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΓΕΝΙΑΣ: Η γενιά-Z και οι millennials στο μικροσκόπιο»
https://kaparesearch.com/newgen2021_analysis/
6. Kaparesearch (2010), έρευνα «Οι νέοι στην αρχή και το τέλος των μνημονίων»
<https://kaparesearch.com/neoi-ellines-2018-symperasmata/>
7. Κόντος Νίκος, “Ρητορική και διαφήμιση”
<http://www.enl.auth.gr/staff/rhetoric.pdf>
8. Κοντογιάννη Σωτήριος (2020),_«“Αυτοκριτική” της ΕΕ για “λάθη” των μνημονίων: Ολόκληρο το σύστημα είναι ένα φονικό λάθος», Εργατική Αλληλεγγύη, Βδομαδιατική Εφημερίδα της Αντικαπιταλιστικής Αριστεράς,
<https://ergatiki.gr/article.php?id=22448>
9. Μαρκόπουλος Ι. Ν.(2008), « Αρχαιοελληνική σκέψη και Διαφωτισμός»,
<https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/arxaioelliniki-skepsi-kai-diafwatismos/>
10. Ντάβου Μπετίνα & Αρμενάκης Αντώνιος (2017), Έρευνα: *«Επίκτητη αίσθηση αδυναμίας, πολιτική συμπεριφορά και ΜΜΕ: Ευρήματα από μια ερευνά σε φοιτητές της Αθήνας»*, <https://doi.org/10.12681/hpsa.15187>
https://www.researchgate.net/publication/321354622_Epiktete_aisthese_adynamias_politike_symperiphora_kai_MME_Euremata_apo_mia_ereuna_se_phoitetes_Athenas
11. Παλαιολόγος Γιάννης (2015), «Δύο αιώνες μνημόνια για την Ελλάδα», Εφημερίδα Καθημερινή, <https://www.kathimerini.gr/politics/837087/dyo-aiones->

[mnimonia-gia-tin-ellada/](#)

12. Συνέδριο «The Negotiation Challenge 2022», Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στις Διεθνείς Διαπραγματεύσεις, του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, <https://www.ot.gr/2022/04/30/academia/oikonomiko-panepistimio-athinon/mnimonia-agnostes-ptyxes-ton-diapragmateyseon-se-synedrio-tou-opa/>

Ξενόγλωσση αρθρογραφία

1. Arowolo Sunday Olasunkanmi (2017), “Media Audience: The Unending Swing of the Pendulum”

https://www.researchgate.net/publication/320978021_Media_Audience_The_Unending_Swing_of_the_Pendulum

2. Berman Evan M. (1997), «Dealing with Cynical Citizens»,

<https://www.jstor.org/stable/977058>

3. Brants Kees, Vreese Claes (...) (2009), «The Real Spiral of Cynicism?

Symbiosis and Mistrust between Politicians and Journalists», The International Journal of Press/Politics

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1940161209351005>

4. Gess Peter L. (2016), «Mistrust, Cynicism, and Anti-Government Sentiment?», PhD Hendrix College

5. Lasswel Harold D. (1948), «The structure and function of communication in society», In L. Bryson (Ed.), The communication of ideas (pp. 37-51). New York: Harper and Row

6. Stavrova Olga & Ehlebracht Daniel (2018), «The Cynical Genius Illusion: Exploring and Debunking Lay Beliefs About Cynicism and Competence», Sage Journal, JOURNAL ARTICLE

<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0146167218783195>

7. Oso Lai (2017), «Multiculturalism, Diversity and Reporting Conflict in Nigeria», Published by Evans Brothers

https://www.academia.edu/36243752/Title_Multiculturalism_Diversity_and_Reporting_Conflict_in_Nigeria

8. «Casualties of World War II», History of Western Civilization II..

<https://courses.lumenlearning.com/suny-hccc-worldhistory2/chapter/casualties-of-world-war-ii/>

Δικτυογραφία

1. <http://www.ekivolos.gr/H%20Kynikh%20filosofia-mh%20mou%20kryveis%20ton%20hlio.htm>

2. What is Bottom-Up and What is Top-Down in Predictive Coding?, Article
Frontiers in Psychology · May 2013

https://www.researchgate.net/publication/237014591_What_is_Bottom-Up_and_What_is_Top-Down_in_Predictive_Coding

3. <https://www.kathimerini.gr/politics/857758/dim-a-se-krisi-kai-politikos-kynismos/>
4. ["Ποιός φοβείται τον πολιτικό κυνισμό;"»Αγγελική Βασιλοπούλου, 2014, Φιλόλογος, Υποψ. Διδάκτωρ Φιλοσοφίας Πανεπιστημίου Αθηνών](#)
5. <https://www.theatlantic.com/family/archive/2022/01/cynicism-modern-ancient-true-meaning/621314/>
6. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/9781405186407.wbiecp055>
7. <https://www.psychologytoday.com/us/blog/hide-and-seek/201809/are-you-too-cynical>
8. <https://moosmosis.org/2021/07/13/philosophy-101-cynicism-then-and-now-definition-and-classical-cynicism-vs-modern-cynicism/>
9. Μάνος Τάκας, Μέλος Εργαστηρίου Πειραματικής Κοινωνικής Ψυχολογίας, ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ Διδάσκων Κοινωνικής και Πολιτικής Ψυχολογίας, City Unity College

<https://debtfree.gr/%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%84%CF%8D%CF%80%CE%BF%CF%85-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B1-%CE%BC%CE%BD%CE%B7%CE%BC%CF%8C/>
10. <https://www.anixneuseis.gr/Απόψεις/Η παγίδα του κυνισμού/07-11-2022>
11. <https://www.reuters.com/article/eurozone-greece-resistance-idINKCN0SL2IW20151027>
12. <https://www.theguardian.com/world/2015/jun/29/where-did-the-greek-bailout-money-go>

13. <https://greekreporter.com/2019/03/05/german-ex-finance-minister-schauble-admits-i-asked-a-lot-from-the-greeks/>
14. https://www.efsyn.gr/stiles/ypografoyn/tasos-pappas/186513_gia-kalo-sas-ellines-sas-basanisa
15. <https://vimasaronikou.wordpress.com/2014/07/03/%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CF%86%CE%BF%CE%B2%CE%B5%CE%B9%CF%84%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF-%CE%BA%CF%85%CE%BD%CE%B9%CF%83/>,
16. <https://www.tovima.gr/2018/08/19/finance/o-germanikos-typos-sta-xronia-twn-mnimoniwn/>
17. <https://www.rovespieros.gr/pagkalos-apo-kke-oloi-mazi-fagame/>
18. <http://crime-in-crisis.com/%CF%84%CE%B1-%CE%BC%CE%BC%CE%B5-%CF%89%CF%82-%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%AD%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D-%CE%B5%CE%BB%CE%AD%CE%B3%CF%87%CE%BF%CF%85-%CF%83%CF%84/>
19. <https://www.cfr.org/timeline/greeces-debt-crisis-timeline>
20. <https://www.youtube.com/watch?v=K6lhQSzCV5I>
21. <https://www.youtube.com/watch?v=N0O54iZbPW8>
22. <https://www.youtube.com/watch?v=BpA6qLXWAb0>

23. <https://www.youtube.com/watch?v=7c7whq3lJsk>,
24. <https://www.youtube.com/watch?v=K6lhQSzCV5I>
25. <https://www.youtube.com/watch?v=K6lhQSzCV5I>
26. <https://www.youtube.com/watch?v=Jt7sMWKp9mo>
27. <https://dimosiografia.com/o-dimosiografikos-logos-oi-allages-sti-chrisi-tis-glossas-sta-chronia-ton-mnimonion/>
28. <https://www.theguardian.com/sustainability/blog/8>
29. <https://www.rogerebert.com/features/the-history-of-america-and-russias-cinematic-cold-war>
30. [Καθημερινή/ Πολιτισμός «Γλώσσα και μέ», Του Σπυρου Α. Μοσχονα, 13.04.2008](#)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα 1:

Το Ερωτηματολόγιο της έρευνας: Εισαγωγικό σημείωμα

«Το παρόν ερωτηματολόγιο διενεργείται στο πλαίσιο της εκπόνησης της πτυχιακής διπλωματική είναι όχι «πτυχιακή» εργασίας με θέμα «Ο Πολιτικός Κυνισμός στην Ελλάδα κατά τα χρόνια των Μνημονίων (2008 – 2019)» του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Πολιτική, Γλώσσα και Διαπολιτισμική Επικοινωνία» του Ιονίου Πανεπιστημίου.

Βασική υπόθεση της εργασίας είναι να διερευνήσουμε κατά πόσο οι πρωτοφανείς πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα κατά την δεκαετία 2008 - 2019, πυροδότησαν την έκρηξη ενός έκδηλου κυνισμού στην συμπεριφορά, τον λόγο και την γενικότερη στάση των Ελλήνων πολιτικών καθώς και των ευρωπαίων και άλλων διεθνών παραγόντων που ενεπλάκησαν στα γεγονότα της περιόδου αυτής.

-Πως καταγράφηκε αυτό στα ελληνικά και ξένα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και στον Τύπο;

-Πως έγινε αντιληπτό στην συνείδηση του ελληνικού λαού, των λαών των ευρωπαϊκών χωρών και της διεθνούς κοινότητας;

-Ποιες ήταν οι συνέπειες στην σύμβαση του κοινωνικού συμβολαίου ανάμεσα στους Έλληνες πολίτες, τους Έλληνες βουλευτές και την κρατική εξουσία; -Τι αλλαγές έφερε στην διαμόρφωση των πολιτικών δυνάμεων της χώρας;

Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο, οι απαντήσεις είναι αυστηρά εμπιστευτικές και δεν πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για άλλους σκοπούς πέραν από αυτούς της συγκεκριμένης έρευνας. Για τη συμπλήρωσή του αρκούν λιγότερο από 15 λεπτά. Σας ευχαριστώ θερμά για το χρόνο σας.

Με εκτίμηση,

Βλαχάκη Αικατερίνη»

Σύνδεσμος ερωτηματολογίου:

https://docs.google.com/forms/d/1HWypGmLvbrASOhIzPwK_HiELjwFkmNCBYktWmtbdqvU/edit#responses

Παράρτημα 2:

Η έξοδος από τα Μνημόνια όπως την είδαν οι Έλληνες και οι ξένοι γελοιογράφοι.

1. (Guardian, 2015)

2. La troika lascia la Grecia. Evviva! Ma la Grecia non esiste più
(<https://www.ilcappellopensatore.it/>, 2018)

3. Greece: The Troika commands and Tsipras obeys... again»

(www.marxist.com, 2018)

4. Η 28Η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΩΝ ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ (ΜΕ ΧΙΟΥΜΟΡ)!

Δημοσιεύτηκε από το Greek American News Agency | 28 Οκτ, 2016

<https://archive.greekamericannewsagency.com/2016/10/28/geloioigrafies-mnimonia-oxi-40/>

5. «Μας γδύσανε αλλά βγήκαμε από τα μνημόνια», του Θοδωρή Μακρή

δημοσιευμένο στο www.vavanta.gr

6. Η 28Η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΩΝ ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ (ΜΕ ΧΙΟΥΜΟΡ)!

Δημοσιεύτηκε από το Greek American News Agency | 28 Οκτ, 2016

<https://archive.greekamericannewsagency.com/2016/10/28/geloioigrafies-mnimonia-oxi-40/>

7. Σκίτσο του Κώστα Μητρόπουλου στα "Νέα"

8. Σκίτσο του Αρκα, από το ARKAS -The Original Page. Σκοτάδι... επιτέλους βγήκαμε!

9. <https://analyst.gr/2017/05/23/antidrasi-tora/>

10. New York Times (2018)

<https://www.tanea.gr/2018/08/21/greece/i-traymatismeni-ellada-ton-nyt-gia-tin-eksodo-apo-to-mnimonio/>

Παράρτημα 3:**Χρονολόγιο της κρίσης του ελληνικού χρέους**

Ημερομηνία	Γεγονός
17 Αυγούστου 2007	Ο πρωθυπουργός, Κώστας Καραμανλής , δηλώνει την παραίτησή του στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κάρολο Παπούλια και ζήτησε τη διάλυση της Βουλής με επιχείρημα την κατάσταση της οικονομίας.
16 Σεπτεμβρίου 2007	Η Νέα Δημοκρατία κερδίζει τις εκλογές με ποσοστό 41.84%.

6 Αυγούστου 2008	Ανακοινώνονται από τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών , Γιώργο Αλογοσκούφη , μέτρα ενίσχυσης της οικονομίας.
18 Νοεμβρίου 2008	Ψηφίζεται στο ελληνικό κοινοβούλιο πακέτο στήριξης των ελληνικών τραπεζών , 28 δισεκατομμυρίων ευρώ.
14 Ιανουαρίου 2009	Ο <u>οίκος αξιολόγησης</u> Standard & Poor's μειώνει την πιστοληπτική αξιολόγηση της Ελλάδας από τη βαθμίδα A σε A-, επικαλούμενος την επιδείνωση της κατάστασης των δημοσίων οικονομικών της χώρας μας, σε περιβάλλον ισχνής διεθνούς οικονομικής ύφεσης .
15 Ιανουαρίου 2009	Η απόδοση των δεκαετών ελληνικών ομολόγων φτάνει στο 5,43%, καθώς η Ιρλανδία προχωρά στην κρατικοποίηση της τράπεζας Anglo Irish.
27 Απριλίου 2009	Με απόφαση του Συμβουλίου Οικονομικών Υποθέσεων της ΕΕ (ECOFIN), η Ελλάδα μπαίνει

	επισημως στη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος.
6 Αυγούστου 2009	Σε έκθεσή του για την Ελλάδα (Article IV Consultation), το ΔΝΤ προειδοποιεί ότι οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και τα μέτρα μείωσης ελλείμματος «δεν μπορούν να αναβληθούν άλλο πλέον», καθώς λόγω του υψηλού χρέους και της διάβρωσης της ανταγωνιστικότητάς της, «η Ελληνική οικονομία είναι ευάλωτη στην παγκόσμια κρίση».
2 Σεπτεμβρίου 2009	Ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Κ. Καραμανλής εξαγγέλλει πρόωρες εκλογές για τις 4 Οκτωβρίου 2009 ^[165]
4 Οκτωβρίου 2009	Διεξάγονται οι εκλογές , τις οποίες κερδίζει το ΠΑΣΟΚ με ποσοστό 43,92% εξασφαλίζοντας 160 έδρες στη νέα βουλή

7 Οκτωβρίου 2009	Ανακοινώνονται οι υπουργοί της νέας κυβέρνησης. Υπουργός οικονομικών αναλαμβάνει ο Γιώργος Παπακωνσταντίνου ^[166]
20 Οκτωβρίου 2009	Ο υπουργός οικονομικών Γιώργος Παπακωνσταντίνου ανακοινώνει στο ECOFIN ότι το έλλειμμα για το 2009 θα κυμανθεί, ως ποσοστό του ΑΕΠ, στο 12,7% αντί του 6% που το υπολόγιζε η προηγούμενη κυβέρνηση ^[27]
22 Οκτωβρίου 2009	Ο οίκος αξιολόγησης Fitch υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο A στο A- ^[28]
20 Νοεμβρίου 2009	Κατατέθηκε στη βουλή ο προϋπολογισμός για το 2010 ^[31]
29 Νοεμβρίου 2009	Ο Αντώνης Σαμαράς εκλέγεται νέος πρόεδρος της Νέας Δημοκρατίας ^[167]
8 Δεκεμβρίου 2009	Ο οίκος αξιολόγησης Fitch υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο A- στο BBB+ ^[33]

16 Δεκεμβρίου 2009	Ο οίκος αξιολόγησης Standard and Poor's υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο A- στο BBB+ [34]
23 Δεκεμβρίου 2009	Ο οίκος αξιολόγησης Moody's υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο A1 στο A2 [35]
24 Δεκεμβρίου 2009	Ψηφίστηκε ο προϋπολογισμός για το 2010 [168]
8 Ιανουαρίου 2010	Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκδίδει έκθεση σχετικά με τα Στατιστικά Στοιχεία του Χρέους και του Ελλείμματος της Ελληνικής Κυβέρνησης, στην οποία επισημαίνονται προβλήματα « <i>σκόπιμης εσφαλμένης αναφοράς δεδομένων</i> » και διατυπώνει επιπλέον αμφιβολίες για την ακρίβεια των στοιχείων πέραν της τελευταίας αναθεώρησης της 20ης Οκτωβρίου 2009. [169]
21 Ιανουαρίου 2010	Το spread των 10ετών ομολόγων ξεπέρασε τις 300 μονάδες [36]

26 Ιανουαρίου 2010	Διεξάγεται το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ στο Νταβός . Ο Έλληνας πρωθυπουργός δέχεται πιέσεις για λήψη μέτρων ^{[46][47]}
9 Φεβρουαρίου 2010	Ανακοινώνεται το πρώτο πακέτο μέτρων που αφορά τον δημόσιο τομέα ^[48]
10 Φεβρουαρίου 2010	Μεγάλη απεργία της ΑΔΕΔΥ ^[49]
Φεβρουάριος 2010	Τα spreads ξεπερνούν το φράγμα των 1000 bp
3 Μαρτίου 2010	Ανακοινώνεται δεύτερο μεγαλύτερο πακέτο οικονομικών μέτρων ^[50]
5 Μαρτίου 2010	Πραγματοποιείται μεγάλη απεργιακή συγκέντρωση στην Αθήνα
9 Απριλίου 2010	Ο οίκος αξιολόγησης Fitch υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο BBB+ στο BBB- ^[170]

Απρίλιος 2010	Το επιτόκιο δανεισμού ξεπέρασε το 7% κλείνοντας την πρόσβαση στις αγορές
22 Απριλίου 2010	Ο οίκος αξιολόγησης <u>Moody's</u> υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο A2 στο A3 ^[171]
23 Απριλίου 2010	Η Ελλάδα προσφεύγει στον μηχανισμό στήριξης που συγκροτούν από κοινού το <u>Διεθνές Νομισματικό Ταμείο</u> , η <u>Ευρωπαϊκή Ένωση</u> και η <u>Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα</u> . ^[40]
27 Απριλίου 2010	Ο οίκος αξιολόγησης <u>Standard & Poor's</u> υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο BBB+ στο BB+ ^[172]
28 Απριλίου 2010	Το spread των 10ετών ομολόγων ξεπέρασε τις 1000 μονάδες ^{[38][39]}
2 Μαΐου 2010	Ανακοινώθηκαν τα μέτρα σκληρής λιτότητας που επέβαλε στην Ελλάδα η τρόικα <u>ΑΝΤ</u> , <u>ΕΕ</u> και <u>ΕΚΤ</u> ^[52]

5 Μαΐου 2010	Κηρύσσεται πανελλαδική 24ωρη απεργία. Πραγματοποιείται ογκώδης πορεία στην Αθήνα που αμαυρώνεται από τον θάνατο τριών εργαζομένων στο υποκατάστημα της τράπεζας Marfin, στην οδό Σταδίου^[173]
6 Μαΐου 2010	Ψηφίστηκε από τη βουλή το μνημόνιο που υπέγραψε η κυβέρνηση με την Ε.Ε. και το ΔΝΤ για τα μέτρα που θα ληφθούν, προκειμένου να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός στήριξης. Υπερψηφίστηκε από τους βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, του ΛΑΟΣ και τη βουλευτή της ΝΔ Ντόρα Μπακογιάννη. Από την πλευρά του ΠΑΣΟΚ διαφοροποιήθηκαν τρεις βουλευτές (Γιάννης Δημαράς, Σοφία Σακοράφα και Βασίλης Οικονόμου) οι οποίοι διεγράφησαν από την κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματος που απέμεινε πλέον με 157 βουλευτές.^{[174][175][176]}
8 Μαΐου 2010	Υπογράφηκε η Δανειακή σύμβαση μεταξύ Ελλάδας και κρατών μελών της ΕΕ ^[177]

10 Μαΐου 2010	Υπογράφηκε η αντίστοιχη σύμβαση μεταξύ Ελλάδας και ΔΝΤ [178]
14 Ιουνίου 2010	Ο οίκος αξιολόγησης <u>Moody's</u> υποβάθμισε την Ελλάδα κατά τέσσερις βαθμίδες από το επίπεδο A3 σε Ba1 [179] [180]
18 Νοεμβρίου 2010	Κατατέθηκε στη βουλή ο προϋπολογισμός για το 2011 [181]
9 Δεκεμβρίου 2010	Κατατέθηκε στη βουλή το πολυνομοσχέδιο για τα εργασιακά και τις <u>ΔΕΚΟ</u> . [65]
15 Δεκεμβρίου 2010	Ψηφίστηκε το πολυνομοσχέδιο για τα εργασιακά και τις ΔΕΚΟ. Διαφοροποιήθηκε ο βουλευτής Βαγγέλης Παπαχρήστος , ο οποίος διεγράφη από την κοινοβουλευτική ομάδα του ΠΑΣΟΚ , η οποία απέμεινε πλέον με 156 βουλευτές. [182]
23 Δεκεμβρίου 2010	Ψηφίστηκε ο προϋπολογισμός για το 2011 [183]

14 Ιανουαρίου 2011	Ο οίκος αξιολόγησης Fitch υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο BBB- στο BB+ ^[184]
7 Μαρτίου 2011	Ο οίκος αξιολόγησης Moody's υποβάθμισε την Ελλάδα κατά τρεις βαθμίδες από το επίπεδο Ba1 στο B1 ^[185]
12 Μαρτίου 2011	Απόφαση συνόδου κορυφής της ΕΕ για επιμήκυνση του χρόνου αποπληρωμής του δανείου του Μαΐου 2010, κατά 7,5 χρόνια και μείωση επιτοκίου κατά 1% ^[186]
29 Μαρτίου 2011	Ο οίκος αξιολόγησης Standard & Poor's υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο BB+ στο BB- ^[187]
9 Μαΐου 2011	Ο οίκος αξιολόγησης Standard & Poor's υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο BB- στο B ^[188]
20 Μαΐου 2011	Ο οίκος αξιολόγησης Fitch υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο BB+ στο B+ ^[189]

25 Μαΐου 2011	Πρώτη συγκέντρωση των « αγανακτισμένων » στην Ελλάδα ^{[190][191]}
1 Ιουνίου 2011	Ο οίκος αξιολόγησης Moody's υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο B1 στο Caa1 ^{[192][193]}
3 Ιουνίου 2011	Ο κινεζικός οίκος αξιολόγησης Dagong υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο BB στο CCC ^[194]
9 Ιουνίου 2011	Κατατέθηκε στη βουλή το μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα δημοσιονομικής στρατηγικής 2011-2014 ^[195]
14 Ιουνίου 2011	Ο οίκος αξιολόγησης Standard & Poor's υποβάθμισε την Ελλάδα κατά τρεις βαθμίδες από το επίπεδο B στο CCC ^[196] Την ίδια μέρα ανεξαρτητοποιήθηκε ο βουλευτής του ΠΑΣΟΚ Γιώργος Λιάνης . Η κοινοβουλευτική ομάδα του κυβερνώντος κόμματος απέμεινε με 155 βουλευτές ^[197]

15 Ιουνίου 2011	Ξεκίνησε η συζήτηση στη βουλή για το μεσοπρόθεσμο. Την ίδια στιγμή πραγματοποιείται ογκώδης διαδήλωση πολιτών έξω από τη βουλή
16 Ιουνίου 2011	Παραιτήθηκαν δύο βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, οι Γιώργος Φλωρίδης και Έκτορας Νασιώκας. Την ίδια μέρα 21 βουλευτές του ΠΑΣΟΚ ζήτησαν σύγκληση της κοινοβουλευτικής ομάδας του κόμματος, η οποία κατέληξε σε απόφαση για ανασχηματισμό.
17 Ιουνίου 2011	Ανακοινώνεται ο ανασχηματισμός. Νέος υπουργός οικονομικών αναλαμβάνει ο Ευάγγελος Βενιζέλος^[198]
28 Ιουνίου 2011	Πραγματοποιούνται ογκώδεις διαδηλώσεις έξω από τη βουλή που αντιμετωπίζονται βίαια από την αστυνομία που εφαρμόζει άγρια καταστολή.

29 Ιουνίου 2011	Ψηφίστηκε το μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα με 155 ψήφους υπέρ (154 ψήφοι από το ΠΑΣΟΚ και 1 από τη ΝΔ).^[199] Απ' την πλευρά του ΠΑΣΟΚ το καταψήφισε ο βουλευτής Παναγιώτης Κουρουμπλής ο οποίος διεγράφη, με αποτέλεσμα η κοινοβουλευτική ομάδα του ΠΑΣΟΚ να απομείνει με 154 βουλευτές.^[200] Ογκώδεις διαδηλώσεις πραγματοποιούνται για δεύτερη μέρα έξω από τη βουλή που διαλύονται βίαια από ισχυρές αστυνομικές δυνάμεις
13 Ιουλίου 2011	Ο οίκος αξιολόγησης Fitch υποβάθμισε την Ελλάδα κατά τρεις βαθμίδες από το επίπεδο B+ στο CCC^[201]
20 Ιουλίου 2011	Ανακοινώθηκαν οι 27 οργανισμοί του δημοσίου που θα κλείσουν ή θα συγχωνευτούν μέχρι τις 5 Αυγούστου^[202]
21 Ιουλίου 2011	Η σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατέληξε σε συμφωνία νέας δανειοδότησης της Ελλάδας, ύψους 158 δις Ευρώ^[78]

25 Ιουλίου 2011	Ο οίκος αξιολόγησης Moody's υποβάθμισε την Ελλάδα κατά τρεις βαθμίδες από το επίπεδο Caa1 στο Ca θέτοντας την Ελλάδα στο τελευταίο σκαλί της διεθνούς λίστας αξιολογήσεων ^[203]
27 Ιουλίου 2011	Ο οίκος αξιολόγησης Standard & Poor's υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο CCC στο CC θέτοντας την Ελλάδα στο τελευταίο σκαλί της διεθνούς λίστας αξιολογήσεων ^[204]
8 Αυγούστου 2011	Ο Γενικός δείκτης του Χρηματιστηρίου Αθηνών πέφτει κάτω από τις 1.000 μονάδες, για πρώτη φορά από τις 7 Ιανουαρίου του 1997 ^[205]
17 Αυγούστου 2011	Η Ελλάδα προχωρά σε διμερή συμφωνία με τη Φινλανδία , παρέχοντάς της εγγυήσεις για να συμμετάσχει στο δεύτερο δάνειο της Ελλάδας ^{[84][85]}
25 Αυγούστου 2011	Παραιτήθηκε ο αναπληρωτής υπουργός Ανάπτυξης Χάρης Παμπούκης ^[206]
2 Σεπτεμβρίου 2011	Αποχώρησε αιφνிடιαστικά το κλιμάκιο της τρόικας μετά τη διαφωνία του με τον υπουργό οικονομικών για την κάλυψη της απόκλισης στα δημοσιονομικά ^[207]

6 Σεπτεμβρίου 2011	Ο υπουργός οικονομικών Ευάγγελος Βενιζέλος ανακοινώνει νέα έκτακτα συμπληρωματικά μέτρα ^[208]
10 Σεπτεμβρίου 2011	Πραγματοποιείται η ομιλία του πρωθυπουργού στη ΔΕΘ σε κλίμα έντονων κινητοποιήσεων και αποδοκιμασιών ^[209]
11 Σεπτεμβρίου 2011	Ο υπουργός οικονομικών Ευάγγελος Βενιζέλος ανακοίνωσε την επιβολή του ειδικού τέλους ακινήτων που θα καταβάλλεται μέσω λογαριασμού της ΔΕΗ ^[210]
14 Σεπτεμβρίου 2011	Κατατίθεται το τελικό σχέδιο για το ειδικό τέλος ακινήτων. Η επιβάρυνση ανά τετραγωνικό μέτρο είναι έως και διπλάσια απ' αυτή που είχε ανακοινωθεί αρχικά ^[211] Σε οργανωμένη άρνηση πληρωμής των έκτακτων φόρων καλούν τους πολίτες τα κόμματα της αριστεράς ^{[212][213]}
21 Σεπτεμβρίου 2011	Ανακοινώθηκε η νέα μείωση του αφορολόγητου ορίου στις 5.000 Ευρώ. Επίσης ανακοινώθηκαν περικοπές σε συντάξεις κατά 20% για το ποσό που υπερβαίνει τα 1.200 Ευρώ. ^{[214][215]}

2 Οκτωβρίου 2011	Εγκρίθηκαν οι τελικές ρυθμίσεις για την εργασιακή εφεδρεία από το υπουργικό συμβούλιο του ΠΑΣΟΚ ^[216]
5 Οκτωβρίου 2011	Μεγάλη απεργία της ΑΔΕΔΥ . Πραγματοποιούνται πορείες στην Αθήνα και σε άλλες πόλεις της Ελλάδας. ^[217]
6 Οκτωβρίου 2011	Κατατίθεται στη βουλή το πολυνομοσχέδιο για το νέο βαθμολόγιο-μισθολόγιο του δημοσίου, τις μειώσεις σε κύριες και επικουρικές συντάξεις, τις μειώσεις στο εφάπαξ, τη νέα φορολογική κλίμακα και τις αλλαγές στα εργασιακά. ^{[218][219][220]}
11 Οκτωβρίου 2011	Ανακοινώνεται ότι κρατικοποιήθηκε η ελληνική τράπεζα Proton Bank , καθώς αιτήθηκε κεφαλαιακή ενίσχυση από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Η απόφαση πάρθηκε από τον Υπουργό Οικονομικών έπειτα από απαίτηση της Τράπεζας της Ελλάδος. Ουσιαστικά πρόκειται για την πρώτη κρατικοποίηση που προέκυψε κατά τη διάρκεια της κρίσης χρέους. ^[95]
17 Οκτωβρίου 2011	Παραιτήθηκε ο βουλευτής του ΠΑΣΟΚ Θωμάς Ρομπόπουλος, ο οποίος έγινε ο τρίτος κατά σειρά

	βουλευτής του κυβερνώντος κόμματος που παραιτήθηκε από τη βουλευτική του έδρα. ^[221]
19 Οκτωβρίου 2011	Γενική απεργία με καθολική συμμετοχή. Πραγματοποιήθηκε διαδήλωση στην πλατεία Συντάγματος ^[222]
20 Οκτωβρίου 2011	Ψηφίστηκε το πολυνομοσχέδιο από την κυβερνητική πλειοψηφία, με εξαίρεση το άρθρο 37 που καταψηφίστηκε από τη βουλευτή του κυβερνώντος κόμματος Λούκα Κατσέλη , η οποία στη συνέχεια διεγράφη, με αποτέλεσμα η κοινοβουλευτική ομάδα του ΠΑΣΟΚ να απομείνει με 153 βουλευτές. ^{[97][223]} Έξω από τη βουλή πραγματοποιήθηκε μεγάλη διαδήλωση που σημαδεύτηκε από σοβαρά επεισόδια που ξεκίνησαν όταν ομάδα κουκουλοφόρων επιτέθηκε κατά διαδηλωτών του ΠΑΜΕ . Η διαδήλωση σκιάστηκε από τον θάνατο ενός διαδηλωτή του ΠΑΜΕ, ο οποίος σύμφωνα με την πρώτη ιατροδικαστική εξέταση, υπέστη έμφραγμα ^{[224][225][226]}
27 Οκτωβρίου 2011	Απόφαση συνόδου κορυφής της ΕΕ για κούρεμα του ελληνικού χρέους κατά 50% ^[227]

28 Οκτωβρίου 2011	Οι εορτασμοί της επετείου της 28ης Οκτωβρίου μετατρέπονται σε πανελλήνια διαδήλωση κατά της κυβερνητικής πολιτικής ^{[228][229]}
31 Οκτωβρίου 2011	Ο πρωθυπουργός ανακοινώνει την απόφασή του για διεξαγωγή δημοψηφίσματος με θέμα τη νέα δανειακή σύμβαση ^[107]
1 Νοεμβρίου 2011	Ανεξαρτητοποιήθηκε η βουλευτής του ΠΑΣΟΚ Μιλένα Αποστολάκη , εκφράζοντας τη διαφωνία της στην απόφαση του πρωθυπουργού για το δημοψήφισμα. ^[108]
4 Νοεμβρίου 2011	Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ έλαβε ψήφο εμπιστοσύνης στη βουλή με 153 ψήφους υπέρ ^[114]
6 Νοεμβρίου 2011	Στη συνάντησή στο προεδρικό μέγαρο μεταξύ των Γεώργιου Παπανδρέου , Αντώνη Σαμαρά και Κάρολου Παπούλια υπήρξε καταρχήν συμφωνία για κυβέρνηση συνεργασίας. ^[115]
10 Νοεμβρίου 2011	Ολοκληρώθηκαν οι διεργασίες μεταξύ των κομματικών επιτελείων του ΠΑΣΟΚ, της ΝΔ και του ΛΑΟΣ. Νέος πρωθυπουργός επιλέχτηκε ο Λουκάς Παπαδήμος ^[117]

11 Νοεμβρίου 2011	Ορκίστηκε η νέα κυβέρνηση του Λουκά Παπαδήμου ^[118]
24 Ιανουαρίου 2012	Διεξάγεται στη βουλή η ψηφοφορία για το πολυνομοσχέδιο του Υπουργείου Οικονομικών. Πολλά άρθρα καταψηφίζονται από βουλευτές του ΠΑΣΟΚ ενώ η διάταξη που αφορούσε την απελευθέρωση του ωραρίου των φαρμακείων καταψηφίστηκε και από βουλευτές των υπολοίπων κομμάτων της συγκυβέρνησης. ^[230]
9 Φεβρουαρίου 2012	Κατέληξαν σε συμφωνία οι πολυήμερες συζητήσεις των αρχηγών των κομμάτων της συγκυβέρνησης, για το πακέτο μέτρων που απαιτεί η τρόικα, προκειμένου να προχωρήσει το νέο δανειακό πακέτο και το PSI. ^[231] Παραιτήθηκε ο υφυπουργός εργασίας Γ. Κουτσούκος ^[232]
10 Φεβρουαρίου 2012	Παραιτήθηκε η αναπληρώτρια υπουργός Εξωτερικών Μαριλίζα Ξενογιαννακοπούλου ^[233] Επίσης υπέβαλαν τις παραιτήσεις τους οι υπουργοί του ΛΑΟΣ που συμμετείχαν στη συγκυβέρνηση. ^[234] Παραιτήθηκε από τη βουλευτική του έδρα ο ο βουλευτής Αρτας του ΠΑΣΟΚ Παύλος Στασινός ^[235]

11 Φεβρουαρίου 2012	Παραιτήθηκαν οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ Π. Ζούνη και Δ. Βαρβαρίγος ^[236]
12 Φεβρουαρίου 2012	Η Βουλή συζήτησε την πρόταση νόμου για τη συμφωνία του 2ου Μνημονίου («Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας»). που υπέβαλε η κυβέρνηση Παπαδήμου. Η πρόταση υπερψηφίστηκε τις πρώτες πρωινές ώρες της 13ης Φεβρουαρίου από 199 βουλευτές.^[124]
13 Φεβρουαρίου 2012	Μετά την ολοκλήρωση της ψηφοφορίας για τα νέα μέτρα που ολοκληρώθηκε τα μεσάνυχτα της Κυριακής 12 Φεβρουαρίου, διεγράφησαν 22 βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, 21 της Νέας Δημοκρατίας και 2 του ΛΑΟΣ που διαφοροποιήθηκαν από την

	απόφαση του κόμματός τους. ^[124] Ακολούθησαν οι παραιτήσεις των βουλευτών του ΠΑΣΟΚ Μ. Τσόκλη και Α. Λαφαζάνη (13-02) από τις βουλευτικές τους έδρες, Την προηγούμενη μέρα είχε προηγηθεί η παραίτηση του βουλευτή της ΝΔ, Ν. Λέγκα (12-02) ^{[237][238]}
9 Μαρτίου 2012	Ολοκληρώθηκε το PSI με τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα να φτάνει το 95,7%
11 Απριλίου 2012	Προκηρύχθηκαν εκλογές για τις 6 Μαΐου 2012
6 Μαΐου 2012	Διεξάγονται οι εκλογές από τις οποίες δεν προέκυψε τελικά κυβέρνηση
16 Μαΐου 2012	Ορκίζεται η υπηρεσιακή κυβέρνηση Παναγιώτη Πικραμένου
5 Ιουνίου 2012	Ο γενικός δείκτης του χρηματιστηρίου Αθηνών κλείνει κάτω από τις 500 μονάδες ^[239]
17 Ιουνίου 2012	Διεξάγονται οι εκλογές οι οποίες οδήγησαν τελικά σε δημιουργία κυβέρνησης συνασπισμού με τη συμμετοχή της Νέας Δημοκρατίας , του ΠΑΣΟΚ και της ΔΗΜΑΡ
21 Ιουνίου 2012	Ορκωμοσία της κυβέρνησης του Αντώνη Σαμαρά ^[240]

26 Ιουνίου 2012	Αναλαμβάνει Υπουργός Οικονομικών ο Γιάννης Στουρνάρας
5 Νοεμβρίου 2012	Κατατίθεται στη βουλή το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016, σε ένα άρθρο με τη διαδικασία του κατεπείγοντος
7 Νοεμβρίου 2012	Υπερψηφίστηκε το Μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα με 153 ψήφους
22 Δεκεμβρίου 2012	Ψηφίστηκε ο προϋπολογισμός για το 2013.
28 Απριλίου 2013	Ψηφίστηκε το πολυνομοσχέδιο του Υπουργείου Οικονομικών. ^[241]
21 Ιουνίου 2013	Αποχώρησε η ΔΗΜΑΡ από την κυβέρνηση, με αφορμή την αιφνιδιαστική απόφαση της κυβέρνησης για το κλείσιμο της ΕΡΤ . ^[242]
24 Ιουνίου 2013	Ανακοινώθηκε ο ανασχηματισμός της κυβέρνησης. ^[243]
18 Ιουλίου 2013	Ψηφίστηκε το πολυνομοσχέδιο της κυβέρνησης. ^[244]
9 Απριλίου 2014	Η Ελληνική Κυβέρνηση πώλησε πενταετές ομόλογο ονομαστικής αξίας 3δισ ευρώ με κουπόνι 4.75%. Είναι η πρώτη έξοδος στις αγορές μετά

	από τέσσερα χρόνια λόγω του αποκλεισμού της λόγω των υψηλών spread.
29 Δεκεμβρίου 2014	Αποτυχία εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας από τη Βουλή .
30 Δεκεμβρίου 2014	Με αφορμή τη μη εκλογή προέδρου της δημοκρατίας και όπως προβλέπει το σύνταγμα, ο πρωθυπουργός Αντώνης Σαμαράς σε συνάντηση με τον πρόεδρο της δημοκρατίας Κάρολο Παπούλια , δηλώνει τη διάλυση της βουλής και την παραίτηση της κυβέρνησης του και προκηρύσσονται πρόωρες εκλογές στις 25 Ιανουαρίου 2015.
25 Ιανουαρίου 2015	Διεξαγωγή των πρόωρων εκλογών που ολοκληρώνονται με νίκη του ΣΥΡΙΖΑ ο οποίος συγκεντρώνει 36,34% και 149 έδρες. Η Νέα Δημοκρατία λαμβάνει 27,81% και 76 έδρες και καταλαμβάνει τη θέση της αξιωματικής αντιπολίτευσης.
16 Απριλίου 2015	Πρωτογενές πλεόνασμα 0,4% του ΑΕΠ σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ , το πρώτο μετά το 2008.

26 Ιουνίου 2015	Προκήρυξη δημοψηφίσματος για τη νέα δανειακή σύμβαση για τις 5/7/2015.
29 Ιουνίου 2015	Επιβολή capital controls και κλείσιμο τραπεζών.
1 Ιουλίου 2015	Η Ελλάδα βρίσκεται εκτός προγράμματος στήριξης μετά τη μη ανανέωση του τελευταίου από τις Βρυξέλλες και σύμφωνα με τους κανόνες του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου είναι σε κατάσταση χρεοκοπίας. [245] [246] [247]
5 Ιουλίου 2015	Επικράτηση του "Όχι" στο δημοψήφισμα με 61,31%.
6 Ιουλίου 2015	Παρατείνεται ο υπουργός Οικονομικών Γιάννης Βαρουφάκης . Νέος Υπουργός Οικονομικών αναλαμβάνει ο Ευκλείδης Τσακαλώτος .
8 Ιουλίου 2015	Τα ελληνικά spreads σε σχέση με τα γερμανικά 10ετή ομόλογα φτάνουν τις 1865.5 bp
17 Ιουλίου 2015	Κυβερνητικός ανασχηματισμός με αντικατάσταση των υπουργών που απέρριψαν τη συμφωνία με τους δανειστές.
14 Αυγούστου 2015	Τις πρώτες πρωινές ώρες η Βουλή ψηφίζει το τρίτο μνημόνιο με σημαντικότερες απώλειες για τον Κυβερνητικό σχηματισμό. Το μνημόνιο στηρίζουν

	με τις ψήφους τους ο ΣΥΡΙΖΑ, η Νέα Δημοκρατία, οι Ανεξάρτητοι Έλληνες, το ΠΑΣΟΚ και Το Ποτάμι. Δεν υπερψηφίζουν 44 βουλευτές του ΣΥΡΙΖΑ, η Χρυσή Αυγή και το ΚΚΕ.
16 Αυγούστου 2015	Ο Πρωθυπουργός Αλέξης Τσίπρας ανακοινώνει την πρόθεση του να ζητήσει ψήφο εμπιστοσύνης από τη Βουλή μετά από τις 20 Αυγούστου.
20 Αυγούστου 2015	Ο Πρωθυπουργός Αλέξης Τσίπρας ανακοινώνει την παραίτηση της κυβέρνησης με σκοπό τη διεξαγωγή πρόωρων εκλογών στις 20 Σεπτεμβρίου 2015.
21 Αυγούστου 2015	25 Βουλευτές του ΣΥΡΙΖΑ ανεξαρτητοποιούνται και ανακοινώνουν τον σχηματισμό νέου πολιτικού κόμματος με την ονομασία Λαϊκή Ενότητα και Πρόεδρο τον Παναγιώτη Λαφαζάνη.
27 Αυγούστου 2015	Η Πρόεδρος του Αρείου Πάγου Βασιλική Θάνου ορκίζεται Πρωθυπουργός και γίνεται έτσι η πρώτη γυναίκα σε αυτό το αξίωμα. Την επόμενη ημέρα ορκίζεται η κυβέρνηση Θάνου.
20 Σεπτεμβρίου 2015	Ο ΣΥΡΙΖΑ κερδίζει τις εκλογές με 35,46% και 145 έδρες έναντι της Νέας Δημοκρατίας που

	συγκεντρώνει 28,10% και 75 έδρες. Σχηματίζει κυβέρνηση με τους Ανεξάρτητους Έλληνες .
7 Οκτωβρίου 2015	Η Κυβέρνηση λαμβάνει ψήφο εμπιστοσύνης από τη Βουλή με 155 ψήφους υπέρ και 144 κατά.
19 Νοεμβρίου 2015	Ψηφίζονται τα νέα προαπαιτούμενα από τη Βουλή με 153 ψήφους υπέρ. Διαγράφονται από τους ANEL ο Νίκος Νικολόπουλος που καταψήφισε και ο Στάθης Παναγούλης από τον ΣΥΡΙΖΑ που απείχε.
4 Φεβρουαρίου 2016	Πανελλήνια απεργία εναντίον του ασφαλιστικού νομοσχεδίου της Κυβέρνησης. Η κονιοποίηση είναι η μεγαλύτερη επί κυβερνήσεων ΣΥΡΙΖΑ-ANEL . Τρεις (3) εβδομάδες νωρίτερα έχει ξεκινήσει η διαμαρτυρία των αγροτών οι οποίοι εκφράζουν τη δυσαρέσκειά τους με πολυάριθμους και πολύωρους αποκλεισμούς δρόμων και συνοριακών σταθμών.
10 Δεκεμβρίου 2016	Ψηφίστηκε ο προϋπολογισμός του 2017 με 152 ΝΑΙ και 146 ΟΧΙ. Ο πρωθυπουργός Αλέξης Τσίπρας εξήγγειλε ότι θα εξαντλήσει την τετραετία και ο πρόεδρος της ΝΔ και αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης Κυριάκος

	Μητσοτάκης κατηγόρησε τον πρωθυπουργό, ότι ετοιμάζει ηρωική έξοδο από την κρίση.
23 Ιανουαρίου 2017	Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (ESM) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF) ενέκριναν τους κανόνες για τα βραχυπρόθεσμα μέτρα ελάφρυνσης του χρέους για την Ελλάδα. Τα μέτρα είχε εγκρίνει το Eurogroup στις 5 Δεκεμβρίου 2016. Τα μέτρα αυτά αποσκοπούν στη μείωση του επιτοκιακού κινδύνου για την Ελλάδα, αλλάζοντας, μεταξύ άλλων, ορισμένα επιτόκια για το χρέος από κυμαινόμενα σε σταθερά. Επίσης, στη διευκόλυνση αποπληρωμής του χρέους. Δεν έχουν δημοσιονομικές επιπτώσεις για τους μετόχους του ESM, που είναι τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ.
18 Μαΐου 2017	Ψηφίζεται το πολυνομοσχέδιο, ο νόμος 4472/2017, αναφερόμενο από μέρος του Τύπου ως "κόφτης" ή τέταρτο μνημόνιο.
12 Ιουλίου 2017	Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εισηγείται τον τερματισμό της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος για την Ελλάδα, καθώς το έλλειμμα της γενικής

	κυβέρνησης υποχώρησε κάτω από 3% του ΑΕΠ. Η χώρα βρισκόταν στη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος από το 2009. Ο επίτροπος Οικονομικών Υποθέσεων, Πιέρ Μοσκοβισί, σημείωσε τη σημαντική πρόοδο της Ελλάδας στα δημοσιονομικά της μεγέθη και κάλεσε τη χώρα "να αξιοποιήσει τα επιτεύγματα της" και να ενισχύσει περαιτέρω την εμπιστοσύνη στην οικονομία της έτσι ώστε να καταφέρει να επιστρέψει στις αγορές.
25 Ιουλίου 2017	Η ελληνική κυβέρνηση εξέδωσε 5ετές ομόλογο για πρώτη φορά μετά το 2014. Το ελληνικό Δημόσιο άντλησε 3 δις ευρώ και το επιτόκιο δανεισμού διαμορφώθηκε στο 4,625%. Η έξοδος της χώρας στην αγορά ήταν επιτυχής παρά τους περιορισμούς στην κίνηση κεφαλαίων. Το 1,5 δις έδωσαν επενδυτές που αντάλλαξαν τίτλους με λήξη τον Απρίλιο του 2019 με το νέο ομόλογο ενώ το υπόλοιπο 1,5 δις προήλθε από νέες επενδύσεις στο νέο τίτλο. Το συνολικό ποσό των 6 δις που προσφέρθηκε, αποδεικνύει το ενδιαφέρον των επενδυτών. Συγκριτικά με το ομόλογο του 2014, οι νέοι τίτλοι είχαν χαμηλότερη ζήτηση ενώ το επιτόκιο που «πέτυχε» η χώρα θεωρείται

	υψηλότερο απ' του 2014 λόγω των ευρύτερων οικονομικών συνθηκών και της αρνητικής απόδοσης του 5ετούς γερμανικού ομολόγου.
25 Σεπτεμβρίου 2017	Το Συμβούλιο της Ευρώπης ανακοίνωσε τον Τερματισμό του υπερβολικού ελλείμματος για την Ελλάδα.
2 Μαρτίου 2018	Ολοκληρώνεται η Τρίτη Αξιολόγηση.
21 Αυγούστου 2018	Ο πρωθυπουργός της χώρας Αλέξης Τσίπρας, ανακοίνωσε από την Ιθάκη την έξοδο της χώρας από τα προγράμματα στήριξης (Μνημόνια) και ότι ξεκινάει μία νέα περίοδος για τη χώρα.
18 Δεκεμβρίου 2018	Ψηφίζεται ο πρώτος μεταμνημονιακός ετήσιος προϋπολογισμός στη Βουλή με 154 "ναι".
2 Μαρτίου 2019	Ο οίκος αξιολόγησης Moody's αναβαθμίζει το ελληνικό αξιόχρεο κατά δύο μονάδες.
26 Μαΐου 2019	Ο πρωθυπουργός της χώρας Αλέξης Τσίπρας, ανακοίνωσε με αφορμή την ήττα του ΣΥΡΙΖΑ στις ευρωεκλογές ότι μετά τον 2ο γύρο των Αυτοδιοικητικών εκλογών θα ζητήσει από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας τη διάλυση της Βουλής και τη διεξαγωγή εθνικών εκλογών στις 7 Ιουλίου.

7 Ιουλίου 2019	Η Νέα Δημοκρατία υπό τον Κυριάκο Μητσοτάκη κερδίζει της εκλογές με 39,8% και μετά από 10 χρόνια σχηματίζεται αυτοδύναμη κυβέρνηση στη χώρα.
16 Ιουλίου 2019	Ο Οργανισμός Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους εξέδωσε επιτυχώς επταετές ομόλογο με επιτόκιο 1.9%. Οι προσφορές ήταν άνω των 13 δις ευρώ.
26 Αυγούστου 2019	Ο πρωθυπουργός, Κυριάκος Μητσοτάκης ανακοίνωσε την πλήρη άρση των capital controls από 1ης Σεπτεμβρίου που επεβλήθησαν στις 29 Ιουνίου 2015. [248]
9 Οκτωβρίου 2019	Η Ελλάδα δανείζεται για πρώτη φορά με αρνητικό επιτόκιο, -0,020%. [249]
18 Δεκεμβρίου 2019	Ψηφίζεται ο προϋπολογισμός του 2020. [250]
9 Ιανουαρίου 2020	Ο ESM μηδένισε το επιτόκιο σε μεγάλο μέρος του ελληνικού χρέους. [251]
2 Ιουνίου 2021	Έκλεισε η δέκατη και τελευταία αξιολόγηση από τους θεσμούς. [252]
Χρόνων των Μνημονίων	Ο Υπουργός οικονομικών Χρήστος Σταϊκούρας ανακοινώνει ότι η Ελλάδα ολοκλήρωσε

	την αποπληρωμή του χρέος προς το Δ.Ν.Τ. Κλείνει, έτσι, ένα κεφάλαιο που είχε ανοίξει τον Μάιο του 2010, με την προσφυγή της Ελλάδας στο Ταμείο, για χρηματοδοτική στήριξη. ^[253]
23 Μαΐου 2022	Δημοσιεύεται η 14η Έκθεση που δρομολογεί τη λήξη της ενισχυμένης δημοσιονομικής εποπτείας ^[254]
20 Αυγούστου 2022	Ο πρωθυπουργός της χώρας Κυριάκος Μητσοτάκης, δήλωσε την έξοδο της χώρας από την ενισχυμένη ευρωπαϊκή εποπτεία. Έστερα από 12 χρόνια, τα περισσότερα εκ των οποίων απαιτήθηκαν επώδυνες θυσίες από τους Έλληνες πολίτες, ολοκληρώνεται ένα δυσάρεστο κεφάλαιο για την Ελλάδα που άνοιξε την άνοιξη του 2010 με το πρώτο μνημόνιο. Μετά το τέλος των τριών μνημονίων το 2018 η χώρα ήταν η μόνη στην Ευρώπη που μπήκε στο ειδικό καθεστώς της ενισχυμένης εποπτείας και υφίστατο τον ασφυκτικό έλεγχο των θεσμών ανά τρεις μήνες. ^[255]